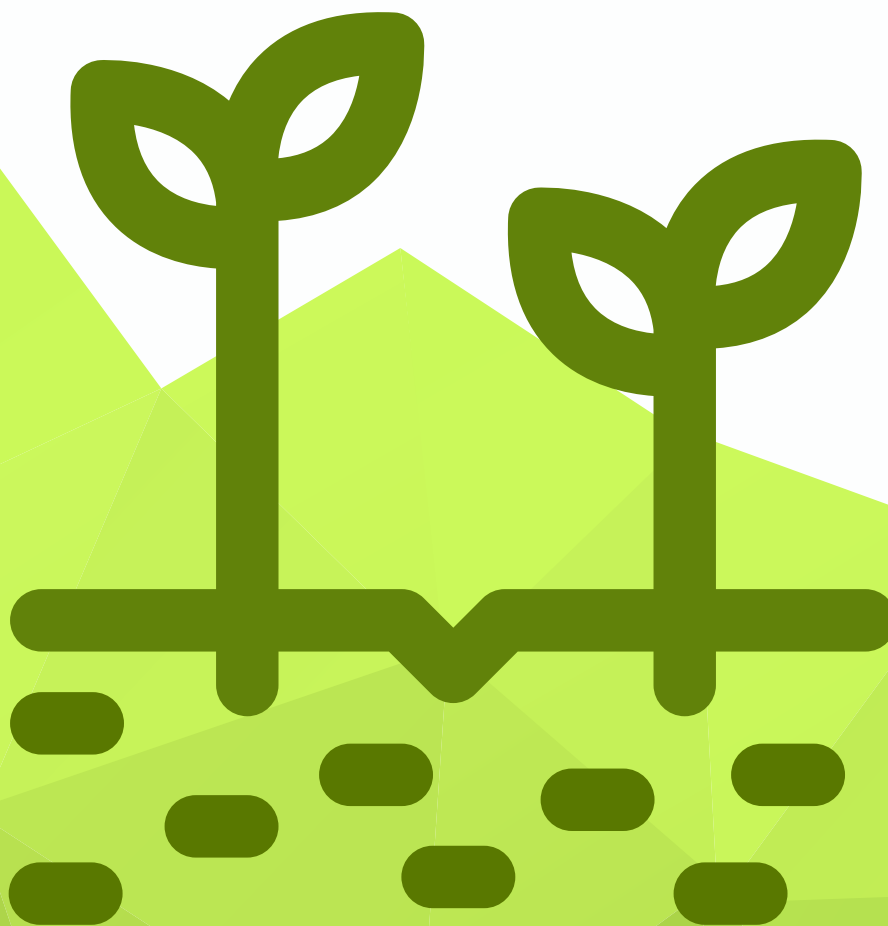

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE
STATISTICAL OFFICE IN KRAKÓW

Rolnictwo w województwie małopolskim Agriculture in Małopolskie Voivodship

2016

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE
STATISTICAL INFORMATION AND ELABORATIONS

KRAKÓW 2017

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

ROLNICTWO

W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

W 2016 R.

Informacje i opracowania statystyczne

Kraków 2017

Urząd Statystyczny w Krakowie
ul. Kazimierza Wyki 3
31-223 Kraków

tel. 12 41 56 011, fax. 12 36 10 191
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl

AUTORZY OPRACOWANIA Aneta Stachańczyk
Klaudia Truchan
Jadwiga Tutaj

pod kierunkiem Agnieszki Chochorowskiej

TŁUMACZENIA Wojciech Marczak

**WYKRESY, MAPY,
SKŁAD KOMPUTEROWY** Jadwiga Tutaj

PROJEKT OKŁADKI Marek Skuciński

ISSN 2391-579X

**PRZY PUBLIKOWANIU DANYCH URZĘDU STATYSTYCZNEGO
PROSIMY O PODANIE ŹRÓDŁA**

Publikacja dostępna w Internecie - <http://krakow.stat.gov.pl>

PRZEDMOWA

Urząd Statystyczny w Krakowie przekazuje Państwu kolejną edycję publikacji „**Rolnictwo w województwie małopolskim**”, zawierającą wstępne informacje za 2016 r. dotyczące użytkowania gruntów, wyników produkcji roślinnej i zwierzęcej, warunków produkcyjno-ekonomicznych.

Publikację opracowano na podstawie zbiorczych wyników sprawozdawczości, badań reprezentacyjnych oraz szacunków prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny.

Część opisowa opracowania prezentuje najważniejsze zjawiska zachodzące w obszarze rolnictwa w województwie w 2016 r. oraz na tle kraju i innych województw. W celu zobrazowania przemian w rolnictwie, dane zestawiono z analogicznymi wielkościami z roku poprzedniego. Część tabelaryczna zawiera informacje o: użytkowaniu gruntów, produkcji roślinnej, pogłowiu zwierząt gospodarskich, produkcji zwierzęcej, skupie produktów rolnych, cenach skupu i targowiskowych produktów rolnych oraz czynnikach rozwoju produkcji rolniczej. Tablica przeglądowa prezentuje dane w retrospekcji od 2014 r. oraz na tle Polski. Tablice szczegółowe dotyczą roku 2016, a w niektórych przypadkach ze względu na dostępność danych – roku 2015. Dla pełniejszego zobrazowania poruszanej tematyki, publikacja została wzbogacona ilustracją graficzną w postaci wykresów i map. W załączonych uwagach metodycznych omówione zostały podstawowe pojęcia i definicje występujące w publikacji.

Przekazując zainteresowanym niniejszą publikację, wyrażam nadzieję, że będzie ona stanowiła bogate i przydatne źródło wiedzy o stanie rolnictwa w województwie małopolskim.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Chochorowska

Kraków, lipiec 2017 r.

PREFACE

The Statistical Office in Kraków presents the next edition of the publication "**Agriculture in Małopolskie Voivodship**", which consists preliminary informations for 2016 about land use, plant and animal production results, industrial and economic conditions.

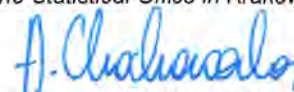
The publication has been prepared on the basis of aggregated results of reports, representative surveys as well as estimations conducted by the Central Statistical Office.

The descriptive part of the elaboration presents the most important phenomena and tendencies characterising the agriculture of the voivodship in 2016 and against a background of the country and other voivodships. Data have been compared with analogous quantities from the previous year in order to exemplify changes and tendencies in agriculture. The tabular part includes information on: land use, crop output, livestock, animal output, procurement of agricultural products, prices of agricultural products and factors of development of agricultural output. A review table presents data in the retrospection since 2014 and against a background of Poland. Detailed tables concern the year 2016, and in some cases due to the availability of data – the year 2015. The publication was enriched by graphs and maps as graphic illustration to better exemplify the subject matter. The attached methodological notes discuss basic terms and definitions occurring in the publication.

Presenting this publication to interested Readers, I would like to express my hope that it will be a rich and useful source of knowledge on the condition of agriculture in Małopolskie voivodship.

Director

of the Statistical Office in Kraków

Agnieszka Chochorowska

Kraków, July 2017

SPIS TREŚCI

	Tablica	Strona
PRZEDMOWA	x	3
WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA	x	9
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych	x	9
Warunki agrometeorologiczne	x	13
Nawożenie mineralne	x	14
Powierzchnia zasiewów	x	15
Produkcja głównych ziemiopłodów rolnych	x	17
Produkcja ogrodnicza	x	19
Zwierzęta gospodarskie	x	21
Skup i ceny produktów rolnych	x	24
Charakterystyka ekonomiczna rolnictwa	x	25
Wykorzystanie środków unijnych	x	27
UWAGI METODYCZNE	x	29
I. Źródła danych	x	29
II. Ważniejsze definicje i pojęcia	x	30
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH. WAŻNIEJSZE SKRÓTY	x	39
	Format xls	
CZĘŚĆ TABELARYCZNA		
Ważniejsze wyniki ekonomiczno-produkcyjne w rolnictwie (2014, 2015, 2016)	1	x
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według rodzaju użytków (2015, 2016)	2	x
Użytkowanie użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2016 r.	3	x
Liczba gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2016 r.	4	x
Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2016 r.	5	x
Zużycie nawozów mineralnych oraz wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik (2014/2015, 2015/2016)	6	x
Produkcja wybranych upraw rolnych w 2016 r.	7	x
Powierzchnia, zbiory i plony warzyw gruntowych w 2016 r.	8	x
Powierzchnia i zbiory owoców z drzew, krzewów i plantacji jagodowych w 2016 r.	9	x
Produkcja żywca rzeźnego (2014, 2015)	10	x
Produkcja mleka krowiego i jaj kurzych (2014, 2015)	11	x
Produkcja ważniejszych produktów zwierzęcych (2014, 2015)	12	x
Zwierzęta gospodarskie (2015, 2016)	13	x
Wartość skupu produktów rolnych (ceny bieżące) [2015, 2016]	14	x
Skup ważniejszych produktów rolnych (2015, 2016)	15	x
Skup zbóż i ziemniaków (2014/2015, 2015/2016)	16	x
Przeciętne ceny skupu ważniejszych produktów rolnych (2015, 2016)	17	x
Przeciętne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach (2015, 2016)	18	x
Produkcja rolnicza (ceny stałe) [2014, 2015]	19	x
Struktura globalnej i towarowej produkcji rolniczej (ceny stałe) [2014, 2015]	20	x

SPIS WYKRESÓW

	Wykres	Strona
Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w województwie małopolskim w 2016 r.	1	9
Struktura gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne i powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2016 r.	2	10
Przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego według województw w 2016 r.	3	11
Struktura powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w 2016 r.	4	12
Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych (w przeliczeniu na czysty składnik) na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w roku gospodarczym 2015/2016	5	15
Struktura powierzchni zasiewów ważniejszych grup upraw rolnych w województwie małopolskim w 2016 r.	6	15
Struktura powierzchni zasiewów zbóż podstawowych w 2016 r.	7	16
Struktura zbiorów zbóż w 2016 r.	8	17
Plony zbóż podstawowych w 2016 r.	9	18
Struktura zbiorów warzyw gruntowych w 2016 r.	10	19
Struktura zbiorów owoców z drzew w sadach w województwie małopolskim w 2016 r.	11	20
Plony wybranych owoców z drzew w sadach w 2016 r.	12	20
Struktura zbiorów owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w województwie małopolskim w 2016 r.	13	21
Plony wybranych owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w 2016 r.	14	21
Struktura pogłowia bydła według grup użytkowo-produkcyjnych w województwie małopolskim w 2016 r.	15	22
Struktura pogłowia trzody chlewnej według grup użytkowo-produkcyjnych w województwie małopolskim w 2016 r.	16	23
Struktura gatunkowa pogłowia drobiu w województwie małopolskim w 2016 r.	17	24

SPIS MAP

	Mapa	Strona
Udział pracujących w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” w województwie małopolskim według powiatów w 2015 r.	1	26

W wersji angielskiej: przedmowa, spis treści, tablice

CONTENTS

	<i>Table</i>	<i>Page</i>
PREFACE	x	4
RESULTS OF SURVEYS – SYNTHESIS	x	9
<i>Land use on farms</i>	x	9
<i>Agrometeorological conditions</i>	x	13
<i>Mineral fertilizers</i>	x	14
<i>Sown area</i>	x	15
<i>Major crop production</i>	x	17
<i>Horticulture production</i>	x	19
<i>Livestock</i>	x	21
<i>Procurement and prices of agricultural products</i>	x	24
<i>Economic characteristics of agriculture</i>	x	25
<i>Disposition of European funds</i>	x	27
METHODOLOGICAL NOTES	x	29
<i>I. Sources of data</i>	x	29
<i>II. Major definitions and terms</i>	x	30
SYMBOLS. ABBREVIATIONS	x	39
	<i>Xls format</i>	
TABULAR PART		
<i>Major economic and production results in agriculture (2014, 2015, 2016)</i>	1	x
<i>Land use on farms by type of land (2015, 2016)</i>	2	x
<i>Agricultural land use on farms by agricultural land area groups in 2016</i>	3	x
<i>Number of farms with agricultural land by agricultural land area groups in 2016</i>	4	x
<i>Average area of farms with agricultural land by agricultural land area groups in 2016</i>	5	x
<i>Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient (2014/2015, 2015/2016)</i>	6	x
<i>Production of selected agricultural crops in 2016</i>	7	x
<i>Area, production and yields of ground vegetables in 2016</i>	8	x
<i>Area and production of tree fruit and berry fruit in 2016</i>	9	x
<i>Production of animals for slaughter (2014, 2015)</i>	10	x
<i>Production of cows' milk and hen eggs (2014, 2015)</i>	11	x
<i>Production of major animal products (2014, 2015)</i>	12	x
<i>Livestock (2015, 2016)</i>	13	x
<i>Value of procurement of agricultural products (current prices) [2015, 2016]</i>	14	x
<i>Procurement of major agricultural products (2015, 2016)</i>	15	x
<i>Procurement of cereals and potatoes (2014/2015, 2015/2016)</i>	16	x
<i>Average procurement prices of major agricultural products (2015, 2016)</i>	17	x
<i>Average marketplace prices received by farmers (2015, 2016)</i>	18	x
<i>Agricultural output (constant prices) [2014, 2015]</i>	19	x
<i>Structure of gross and market agricultural output (constant prices) [2014, 2015] ...</i>	20	x

LIST OF GRAPHS

	<i>Graph</i>	<i>Page</i>
<i>Structure of land use in agricultural holdings in Małopolskie voivodship in 2016</i>	1	9
<i>Structure of farms with agricultural land and agricultural land area by agricultural land area groups in 2016</i>	2	10
<i>Average agricultural land area of farm by voivodships in 2016</i>	3	11
<i>Structure of agricultural land area in good agricultural condition in 2016</i>	4	12
<i>Consumption of mineral and lime fertilizers (in terms of pure ingredient) per 1 ha of agricultural land in good agricultural condition in agricultural year 2015/2016 ..</i>	5	15
<i>Structure of sown area of major groups of crops in Małopolskie voivodship in 2016</i>	6	15
<i>Structure of sown area of basic cereals in 2016</i>	7	16
<i>Structure of production of cereals in 2016</i>	8	17
<i>Yields of basic cereals in 2016</i>	9	18
<i>Structure of yields of ground vegetables in 2016</i>	10	19
<i>Structure of yields of tree fruit in orchards in Małopolskie voivodship in 2016</i>	11	20
<i>Yields of selected tree fruit in orchards in 2016</i>	12	20
<i>Structure of yields of berry fruit in Małopolskie voivodship in 2016</i>	13	21
<i>Yields of selected berry fruit in 2016</i>	14	21
<i>Structure of cattle stocks by category in Małopolskie voivodship in 2016</i>	15	22
<i>Structure of pig stocks by category in Małopolskie voivodship in 2016</i>	16	23
<i>Structure of poultry by species in Małopolskie voivodship in 2016</i>	17	24

LIST OF MAPS

	<i>Map</i>	<i>Page</i>
<i>Share of employed persons in section "Agriculture, forestry and fishing" in Małopolskie voivodship by powiats in 2015</i>	1	26

In English version: preface, contents, tables

WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

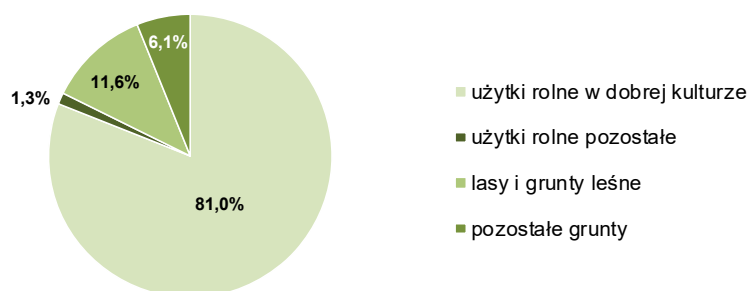
Ogólna **powierzchnia gospodarstw rolnych** w województwie małopolskim w czerwcu 2016 r. wynosiła 662,1 tys. ha, co stanowiło 4,1% powierzchni gospodarstw rolnych w kraju. Mniejszy udział powierzchni gospodarstw odnotowano tylko w 4 województwach: lubuskim i śląskim (odpowiednio po 2,6% powierzchni gospodarstw w Polsce), opolskim (3,3%) oraz świętokrzyskim (3,4%), a największy udział powierzchni miało województwo mazowieckie, w którym powierzchnia gospodarstw rolnych stanowiła 13,6% powierzchni w kraju.

W województwie małopolskim gospodarstwa rolne zajmowały 43,6% ogólnej powierzchni województwa, a w kraju omawiane gospodarstwa obejmowały ponad połowę (51,4%) powierzchni Polski. W siedmiu województwach powierzchnia gospodarstw rolnych zajmowała ponad połowę powierzchni ogólnej województwa, największy udział wystąpił w województwie lubelskim (w którym gospodarstwa rolne zajmowały 64,3% powierzchni województwa), a najmniejszy udział powierzchni zajmowanej przez gospodarstwa rolne (29,3%) odnotowano w województwie lubuskim.

W województwie w użytkowaniu gospodarstw indywidualnych znajdowało się 642,6 tys. ha, czyli 97,0% powierzchni gruntów ogółem.

Wykr.1. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w województwie małopolskim w 2016 r.

Stan w czerwcu

Powierzchnia gruntów użytkowanych w gospodarstwach rolnych w województwie małopolskim w porównaniu z danymi z 2015 r. zmniejszyła się o 1,4 tys. ha (o 0,2%). Zmalała o 28,0% powierzchnia pozostałych gruntów (czyli gruntów m.in. pod zabudowaniami, podwórzami, nieużytków, terenów przeznaczonych do rekreacji). Wzrosła natomiast powierzchnia lasów i gruntów leśnych (o 10,2%) oraz powierzchnia użytków rolnych (o 1,4%). Powierzchnia gruntów będących w posiadaniu gospodarstw indywidualnych wzrosła (o 2,2%) w skali roku. Zwiększyła się powierzchnia lasów i gruntów leśnych (o 14,6%) oraz powierzchnia użytków rolnych (o 1,6%), a zmniejszył się areal pozostałych gruntów (o 9,7%).

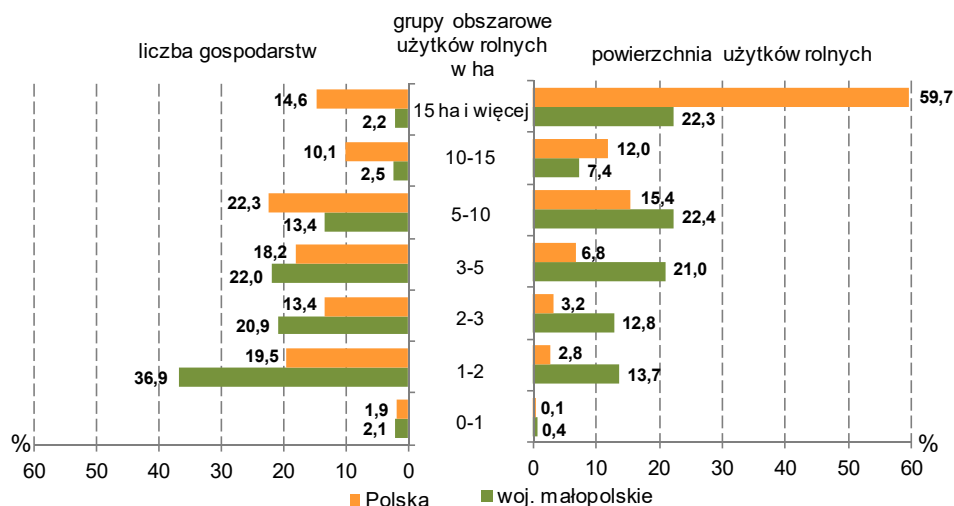
W 2016 r. w województwie małopolskim **liczba gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne** wyniosła 137,8 tys., co stanowiło to 9,8% wszystkich gospodarstw rolnych w kraju (trzecia lokata

wśród województw, po województwie mazowieckim i lubelskim). Tak jak przed rokiem prawie wszystkie gospodarstwa w województwie (99,9%) były własnością osób fizycznych (gospodarstwa indywidualne). W porównaniu z rokiem poprzednim przybyło 3,6 tys. gospodarstw ogółem. Spośród ogólnej liczby gospodarstw posiadających użytki rolne 99,9% gospodarstw utrzymywało użytki rolne w dobrej kulturze rolnej, a 72,6% gospodarstw zajmowało się uprawą ziemiopłodów rolnych. Gospodarstwa posiadające powierzchnię użytków rolnych powyżej 1 ha stanowiły zdecydowaną większość, bo 97,9% wszystkich gospodarstw.

Cechą charakterystyczną rolnictwa w województwie małopolskim jest duże rozdrobnienie gospodarstw. W 2016 r. najwięcej (36,9% wszystkich gospodarstw posiadających użytki rolne) gospodarstw uprawiało powierzchnię 1-2 ha użytków rolnych. Natomiast w kraju największa liczba gospodarstw (22,3%) wystąpiła w grupie obszarowej 5-10 ha użytków rolnych.

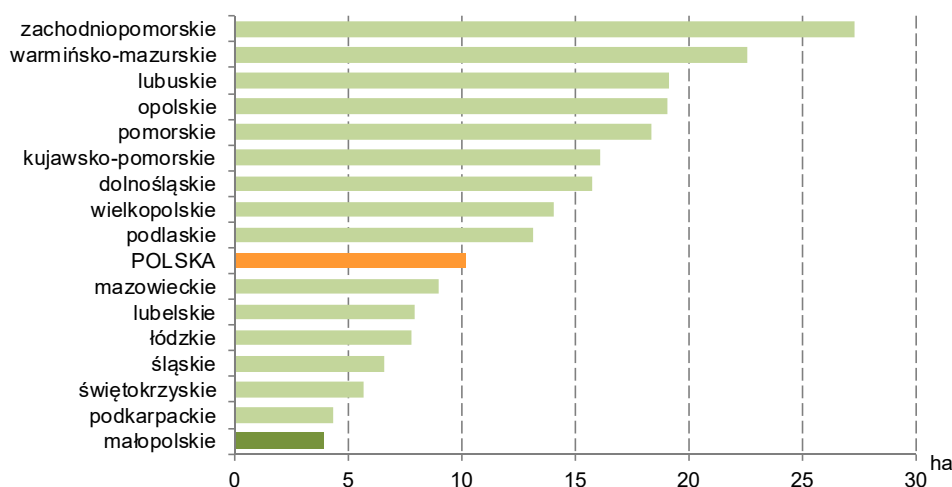
Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych poniżej 5 ha stanowiły 82,0% gospodarstw rolnych w województwie. Ich udział w ogólnej powierzchni użytków rolnych wyniósł 47,9%. Natomiast największe gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha użytków rolnych stanowiły 2,2% ogólnej liczby gospodarstw, ale gospodarowały na powierzchni stanowiącej 22,3% powierzchni użytków rolnych w województwie. Struktura gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych w województwie odbiega znacznie od struktury gospodarstw w Polsce, co prezentuje poniższy wykres.

Wykr.2. Struktura gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne i powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2016 r.

Przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego w województwie małopolskim wynosiła 3,95 ha (w Polsce – 10,21 ha) wobec 4,01 ha w 2015 r. Na tle innych województw w Polsce był to najniższy wskaźnik, który podkreśla rozdrobnienie gospodarstw w województwie. Zjawisko to widoczne jest szczególnie w południowo-wschodniej Polsce, gdzie skoncentrowały się najmniejsze gospodarstwa, a w północno-zachodniej części kraju największe powierzchniowo gospodarstwa. Największa przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego charakteryzowała województwo zachodniopomorskie – 27,31 ha i była prawie siedmiokrotnie większa niż średnia powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa w województwie małopolskim.

Wykr.3. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego według województw w 2016 r.

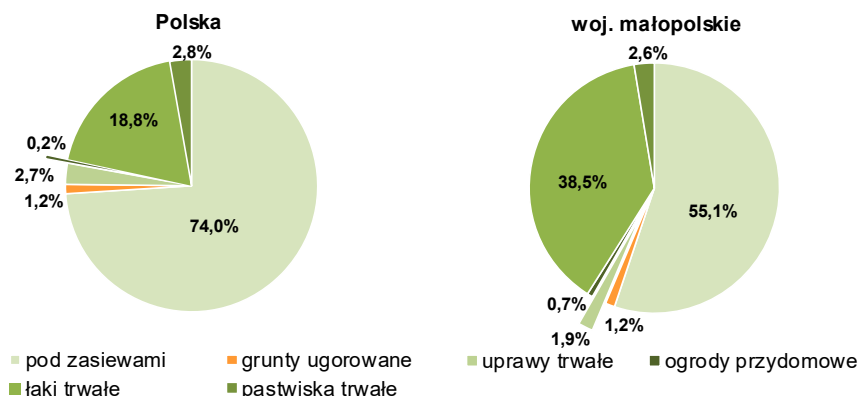
Rozpatrując strukturę użytkowania gruntów w poszczególnych województwach, województwo małopolskie wyróżnia najniższy udział użytków rolnych na tle innych województw, w szczególności arealów pod zasiewami, a wysoki udział łąk i pastwisk trwałych, sadów, ogrodów przydomowych oraz lasów i gruntów leśnych. Podział taki wynika m.in. z warunków przyrodniczych (ponad połowa powierzchni województwa podlega ochronie prawnej, z uwagi na walory przyrody i krajobrazu), ukształtowania terenu województwa (wyżyny, góry), słabsze gleby, klimat, usytuowanie pól uprawnych. Przeważającym typem gospodarstw w województwie są drobne gospodarstwa rodzinne, które stosują ekstensywne oraz tradycyjne metody produkcji¹.

Z ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych największą część stanowiły **użytki rolne**. W 2016 r. zajmowały one powierzchnię 544,8 tys. ha, tj. 82,3% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w województwie (w kraju 89,5%). Podobnie jak w ubiegłych latach w zdecydowanej większości (97,0% użytków ogółem) należały one do gospodarstw indywidualnych. W stosunku do 2015 r. areal użytków rolnych zwiększył się o 7,3 tys. ha, czyli o 1,4%, a w strukturze użytkowania gruntów udział użytków wzrósł o 1,3 p. proc.

Powierzchnia **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** wyniosła 535,9 tys. ha i stanowiła 80,9% ogólnej powierzchni gruntów w województwie (w kraju – 88,6%). W porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się o 7,1 tys. ha, tj. o 1,3%. Zwiększyła się także powierzchnia użytków rolnych pozostałych (czyli użytków rolnych nie użytkowanych i nie utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej) z 8,7 tys. ha w 2015 r. do 8,9 tys. ha w 2016 r. Użytki rolne w dobrej kulturze rolnej utrzymywało 137,6 tys. gospodarstw rolnych, czyli 99,9% wszystkich gospodarstw posiadających użytki rolne, natomiast użytki rolne pozostałe wykazało 9,5 tys. (6,9%) gospodarstw. W stosunku do poprzedniego

¹ Program Strategiczny Obszary Wiejskie, Załącznik nr 1 do uchwały Nr 1637/16 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 3 listopada 2016 r. Departament Rolnictwa i Geodezji, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego [dostęp 04.07.2017]
https://www.malopolska.pl/userfiles/uploads/Rozwoj%20Regionalny/uchwa%C5%82a%20ZWM%20%201637_16_PSOW%20z%20za%C5%82%C4%85cznikami.pdf

Wykr.4. Struktura powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w 2016 r.
Stan w czerwcu

Ponad połowę (55,1%) powierzchni użytków rolnych będących w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych zajmowały **grunty pod zasiewami** – 295,4 tys. ha i stanowiły 44,6% ogólnej powierzchni gruntów województwa (w kraju 65,8%). Powierzchnia pod zasiewy, na tle innych województw, była jedną z najmniejszych, stanowiąc 2,8% powierzchni pod zasiewami kraju. Udział arealu pod zasiewy w ogólnej powierzchni gruntów województwa, w porównaniu z innymi województwami, był najmniejszy i wyniósł – 44,6% (w województwie podkarpackim – 45,2%). W pozostałych województwach powierzchnia gruntów pod zasiewami stanowiła ponad połowę ogółu gruntów województw, przy średniej krajowej wynoszącej 65,8%. W porównaniu z poprzednim rokiem, zmniejszyła się o 5,6% (tj. o 17,6 tys. ha) powierzchnia gruntów pod zasiewami, a jej udział w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze zmniejszył się o 4,1 p. proc.

Drugą grupą gruntów należącą do użytków rolnych w dobrej kulturze pod względem zajmowanej powierzchni były **łąki trwałe** (206,0 tys. ha), stanowiące 38,5% użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, a zarazem 31,1% ogólnej powierzchni gruntów. W Polsce powierzchnia tych trwałych użytków zielonych zajmowała 16,8% ogólnej powierzchni gruntów. Na tle innych województw w kraju, pod względem udziału powierzchni łąk trwałych w gruntach ogółem danego województwa, województwo małopolskie dominowało i uplasowało się na 1 miejscu z udziałem 31,1% (przed województwem podkarpackim – 29,5% i podlaskim – 26,4%). W porównaniu z rokiem poprzednim powierzchnia łąk trwałych w województwie zwiększyła się o 31,5 tys. ha, tj. o 18,1%.

Pastwiska trwałe zajmowały 13,9 tys. ha, czyli 2,6% użytków w dobrej kulturze rolnej i 2,1% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych. W stosunku do 2015 r. znacznie zmniejszyła się (o 36,6%, tj. o 8,0 tys. ha) powierzchnia pastwisk trwałych, w tym w gospodarstwach indywidualnych zmniejszyła się o 38,4%, tj. o 8,2 tys. ha, obejmując w 2016 r. powierzchnię 13,2 tys. ha.

Spośród upraw trwałych **sady** (o powierzchni 9,9 tys. ha) stanowiły 1,8% użytków rolnych w dobrej kulturze oraz 1,5% powierzchni gospodarstw rolnych, a także 2,7% powierzchni sadów w Polsce (7 lokata spośród województw). W porównaniu z poprzednim rokiem powierzchnia sadów zmniejszyła się o 0,2 tys. ha, tj. o 2,0%.

Powierzchnia **ogrodów przydomowych** w gospodarstwach rolnych wyniosła 3,9 tys. ha, przed rokiem 2,5 tys. ha. Ich udział w powierzchni zarówno użytków rolnych w dobrej kulturze, jak i ogólnej powierzchni gruntów województwa nie przekraczał 1%, natomiast na tle powierzchni

ogrodów przydomowych w kraju stanowił 12,5% (plasując województwo małopolskie na 3 miejscu wśród województw).

Powierzchnia zajmowana przez **lasy i grunty leśne** – 76,7 tys. ha – stanowiła 11,6% powierzchni gospodarstw rolnych (w Polsce – 5,9%). Pod względem powierzchni lasów i gruntów leśnych województwo małopolskie uplasowało się na 5 miejscu wśród województw, z udziałem 8,1% powierzchni lasów w Polsce za województwami mazowieckim, podlaskim, lubelskim oraz łódzkim. Natomiast rozpatrując udział powierzchni lasów i gruntów leśnych w ogólnej powierzchni gospodarstw danego województwa, województwo małopolskie zajęło 1 miejsce (przed województwem podlaskim z 10,7% udziałem terenów leśnych). W stosunku do roku 2015 powierzchnia zalesiona zwiększyła się o 7,1 tys. ha, tj. o 10,2%.

WARUNKI AGROMETEOROLOGICZNE

Suche upalne lato oraz początek jesieni 2015 r. sprzyjało sprawnemu przeprowadzeniu żniw, jednak utrudniło przygotowanie pól pod zasiewy ozimin z powodu przesuszenia gleby. Ciepła, słoneczna i na ogół bezdeszczowa pogoda we wrześniu i w pierwszej dekadzie października pogłębiła niedobór wilgoci w glebie, która miała niekorzystny wpływ na procesy kiełkowania ziarna, wschody i rozwój roślin ozimych. Oziminy wysiane we wrześniu zaczęły się krzewić pod koniec października. Deszczowa druga połowa października oraz pierwsza połowa listopada podtrzymywały roślinność ozimin, natomiast dobowe wahania temperatur, przymrozki nocami i lekki opad śniegu końcem listopada sprzyjały hartowaniu się roślin.

Łagodny przebieg pogody w miesiącach zimowych (grudzień – luty) nie stwarzał na ogół zagrożeń dla upraw ozimych. Występujące w pierwszej i trzeciej dekadzie stycznia 2016 r. spadki temperatury powietrza przy powierzchni gruntu były krótkotrwałe i nie spowodowały nadmiernego wychłodzenia gleby. Utrzymująca się w okresie zimowym, wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza, zakłócała zimowy spoczynek roślin, powodując przejściowe pobudzenie procesów życiowych ozimin oraz osłabienie zimujących upraw.

W pierwszej dekadzie marca wzrost średniej dobowej temperatury powietrza oraz opady deszczu przyczyniły się do wzmożenia procesów fizjologicznych roślin oraz rozpoczęcia wegetacji ozimin i trwałych użytków zielonych. Ciepła i słoneczna aura w pierwszej połowie kwietnia sprzyjała szybkiemu i sprawnemu wykonaniu siewów, zabiegów pielęgnacyjnych i nawożenia, ale jednocześnie niedobór opadów oraz lokalne przymrozki w ostatniej dekadzie kwietnia miały niekorzystny wpływ na rośliny, hamując ich tempo wzrostu i rozwoju.

Z oceny przeprowadzonej w pierwszej dekadzie maja 2016 r. przez terenowych rzeczoznawców GUS, wynikało iż stan przezimowania zasiewów upraw ozimych, jak i stan upraw jarych w województwie małopolskim był średni, ale powyżej przeciętnego wyniku krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem ocena stanu upraw ozimych wypadła nieco gorzej, natomiast trochę lepiej oceniono stan upraw jarych. W wyniku strat zimowych zaorano ok. 1% powierzchni ozimin.

W maju i czerwcu dominowała ciepła, słoneczna pogoda, ale niedobór opadów nie sprzyjał rozwojowi i dojrzewaniu upraw. Znaczne przesuszenie wierzchniej warstwy gruntu, spowodowało

iż zapotrzebowanie wodne upraw nie było w pełni zaspokojone. Lokalnie ulewne deszcze połączone z burzami i silnym wiatrem oraz gradobicia w pierwszej dekadzie lipca spowodowały wylegnięcie łanów zbóż oraz częściowe uszkodzenia i zniszczenia upraw. Na przełomie drugiej i trzeciej dekady lipca rozpoczęto koszenie poszczególnych zbóż. Upalna i słoneczna pogoda w drugiej połowie lipca, sierpniu i pierwszej połowie września sprzyjała dojrzewaniu roślin oraz sprawnemu prowadzeniu żniw i zbiorów upraw. Okres letni zaznaczył się bardzo wysokimi temperaturami, brakiem opadów, co pogłębiło niedobór wilgoci w glebie i doprowadziło do suszy. Upalna pogoda sprzyjała żniwom i dosuszaniu siana, natomiast utrudniała siew poplonów, uniemożliwiała odrost roślinności na trwałych użytkach zielonych.

Chłodny deszczowy październik utrudnił zbiory upraw, wykopków, ale z drugiej strony nawodnił wysuszoną latem ziemię i stwarzał dobre warunki dla krzewienia się zasianych ozimin. Zmienna pogoda w listopadzie była raczej niekorzystna dla rolnictwa, ale lekkie ocieplenie w trzeciej dekadzie miesiąca pozwoliło na dokończenie zbiorów upraw, wykonanie orek przedzimowych.

NAWOŻENIE MINERALNE

W roku gospodarczym 2015/2016 zużycie **nawozów mineralnych (NKP)** w województwie małopolskim było mniejsze niż rok wcześniej. Pod uprawy wysiano 43,2 tys. t nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik, tj. o 3,9 tys. t (o 8,3%) mniej niż przed rokiem. W kraju natomiast odnotowano wzrost zużycia nawozów o 6,6%. W województwie zmniejszyło się użycie zarówno nawozów fosforowych (P_2O_5), potasowych (K_2O), jak i azotowych (N) w stosunku do poprzedniego okresu gospodarczego.

Zużycie nawozów według grup asortymentowych przedstawiało się następująco:

- azotowe (N) – 21,5 tys. t, tj. o 7,1% mniej niż przed rokiem,
- fosforowe (P_2O_5) – 8,4 tys. t, tj. o 9,4% mniej niż w roku gospodarczym 2014/2015,
- potasowe (K_2O) – 13,3 tys. t, tj. o 9,5% mniej niż rok wcześniej.

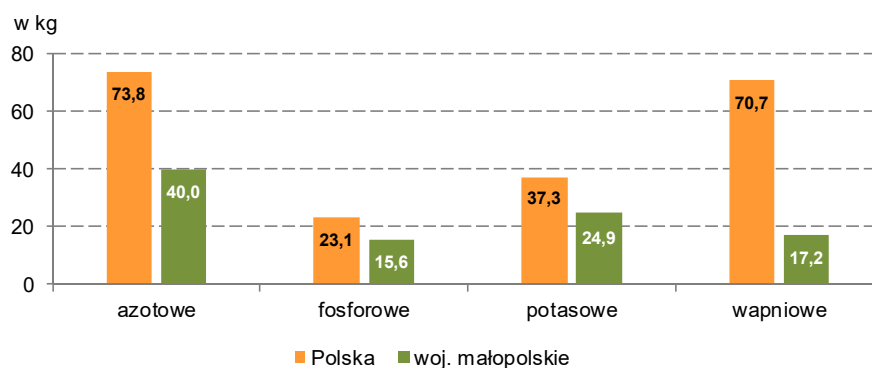
Średnie zużycie nawozów sztucznych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych ogółem, pod zbiory w 2015 r., wyniosło 79,2 kg NPK (przy średnim w kraju 132,9 kg) i było o 8,4 kg mniejsze niż w poprzednim roku gospodarczym. Natomiast średnie zużycie nawozów sztucznych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze ukształtowało się na poziomie 80,5 kg NPK, czyli o 8,5 kg niższym niż rok wcześniej. Przy średnim krajowym poziomie zużycia nawozów wynoszącym 134,2 kg NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze, zużycie tych nawozów w województwie małopolskim było jednym z najniższych w kraju (dało to drugą lokatę od końca wśród województw).

W ogólnym zużyciu nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik azot (N) stanowił 49,7%, fosfor (P_2O_5) – 19,4%, a potas (K_2O) – 30,9%, udział tych składników w porównaniu z rokiem poprzednim uległ niewielkim zmianom i wynosił odpowiednio: 49,1%, 19,6% i 31,3%.

Wysoki udział nawożenia azotem wpływa na wzrost wydajności, ale równocześnie ma niekorzystne działanie na procesy produkcyjne i powoduje zwiększenie zagrożenia środowiskowego. Natomiast użyźnianie gleby nawozami fosforowymi i potasowymi wpływa na poprawę plonowania. Zwiększone zaopatrzenie roślin w fosfor i potas sprzyja lepszemu krzewieniu się roślin, wzmaga

pobieranie wody w roślinach oraz jej magazynowanie, zwiększa odporność na choroby, wyleganie i susze.

Wykr.5. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych (w przeliczeniu na czysty składnik) na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w roku gospodarczym 2015/2016

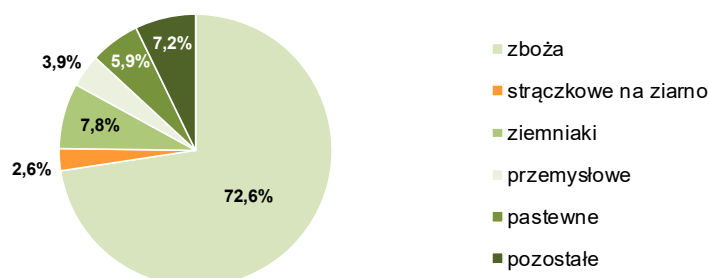

Zużycie **nawozów wapniowych** pod zbiory w roku gospodarczym 2015/2016 wyniosło 9,2 tys. t CaO wobec 5,1 tys. t przed rokiem. Poziom zużycia nawozów wapniowych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych ogółem wynosił 16,9 kg CaO i był o 7,4 kg wyższy niż w poprzednim roku gospodarczym. Średnie zużycie w kraju ukształtowało się na poziomie 70,0 kg CaO. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej zużycie nawozów wapniowych wyniosło 17,2 kg CaO i było jednym z najniższych wśród województw.

POWIERZCHNIA ZASIEWÓW

Powierzchnia zasiewów w województwie małopolskim w 2016 r. wyniosła 295,4 tys. ha i była mniejsza niż przed rokiem o 5,6%, tj. o 7,1 tys. ha. W użytkowaniu gospodarstw indywidualnych znajdowało się 96,1% powierzchni zasiewów ogółem (przed rokiem – 96,2%). W stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się powierzchnia upraw: zbóż, ziemniaków, strączkowych, pastewnych, natomiast zwiększyła upraw przemysłowych.

Wykr.6. Struktura powierzchni zasiewów ważniejszych grup upraw rolnych w województwie małopolskim w 2016 r.

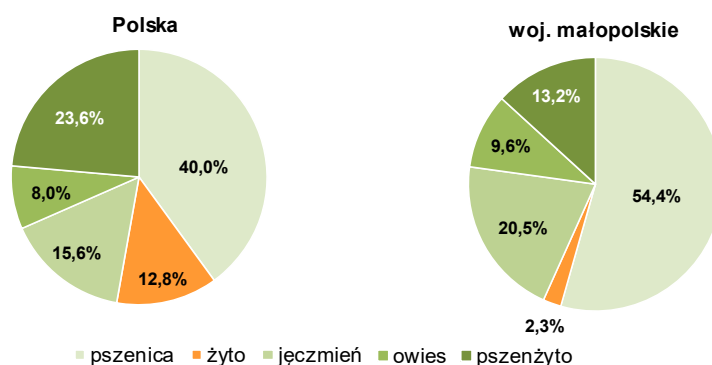

W ogólnej powierzchni zasiewów największy areał 214,4 tys. ha, tj. 72,6% ogółu zasiewów zajmowały zboża ogółem, tj. zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi łącznie z kukurydzą na

ziarno, gryką, prosem i pozostałymi zbożowymi. Następnymi grupami upraw pod względem powierzchni były ziemniaki (łącznie z powierzchnią w ogrodach przydomowych) uprawiane na 23,2 tys. ha, które stanowiły 7,8% powierzchni zasiewów oraz rośliny pastewne – 17,4 tys. ha (odpowiednio 5,9%). W strukturze zasiewów, w porównaniu z 2015 r., zwiększył się udział powierzchni obsianej zbożami oraz upraw przemysłowych (po 0,8 p. proc.). Zmniejszył się natomiast udział powierzchni upraw pastewnych (o 1,7 p. proc.), roślin strączkowych (o 0,7 p. proc.) oraz ziemniaków (o 0,4 p. proc.).

Areał uprawy **zbóż podstawowych** wyniósł 168,6 tys. ha, stanowiąc 78,6% ogółu powierzchni zajmowanej przez zboża. W stosunku do stanu z 2015 r. powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych zmniejszyła się o 6,8 tys. ha, tj. o 3,9%. W gospodarstwach indywidualnych zlokalizowane było 96,6% upraw zbóż podstawowych. Powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych województwa małopolskiego stanowiła 2,8% krajowej powierzchni zasiewów zbóż, mniejsza była tylko w dwóch województwach: lubuskim i śląskim.

Wykr.7. Struktura powierzchni zasiewów zbóż podstawowych w 2016 r.

Ponad połowę powierzchni zasianych zbóż podstawowych zajmowała **pszenica** – 91,7 tys. ha (tj. 54,4% ogółu), w tym głównie pszenica ozima (81,8 tys. ha). Areał uprawy pszenicy zmniejszył się (o 3,3%) w stosunku do stanu sprzed roku. Zmalała powierzchnia uprawy pszenicy jarej (odpowiednio o 25,2%), zwiększyła się natomiast powierzchnia obsiana pszenicą ozimą (o 0,2%). **Jęczmieniem** obsiano 34,6 tys. ha, czyli o 2,2 tys. ha (tj. o 6,0%) mniej niż rok temu. W głównej mierze był to jęczmień jary, który stanowił 88,6% ogółu powierzchni uprawy jęczmienia. W porównaniu z 2015 r. zmniejszyła się prawie o połowę (o 49,0%) powierzchnia uprawy jęczmienia ozimego na rzecz jęczmienia jarego (wzrost o 5,4%). **Owies** uprawiany był na powierzchni 16,2 tys. ha, czyli nieznacznie większej (o 0,8%) niż rok temu. Na **pszenżyto** przeznaczono 22,2 tys. ha, tj. o 1,2 tys. ha (o 5,1%) mniej niż w 2015 r. **Żyto** zajmowało powierzchnię 3,9 tys. ha wobec 4,3 tys. ha przed rokiem.

Drugą pod względem wielkości powierzchni uprawą w województwie małopolskim były **ziemniaki**. W 2016 r. zajmowały powierzchnię 23,2 tys. ha (łącznie z powierzchnią w ogrodach przydomowych), co stanowiło 7,8% ogólnej powierzchni zasiewów. W stosunku do poprzedniego roku areał uprawy ziemniaków zmniejszył się o 2,5 tys. ha (tj. o 9,7%). Cała niemal powierzchnia uprawy ziemniaków (99,9%) znajdowała się w gospodarstwach indywidualnych. Powierzchnia uprawy ziemniaków województwa małopolskiego stanowiła 7,4% uprawy krajowej (6 lokata wśród województw).

Powierzchnia uprawy roślin **pastewnych** wyniosła 17,4 tys. ha, zmniejszając się o 6,3 tys. ha w porównaniu z rokiem poprzednim. Jej udział w ogólnej powierzchni zasiewów stanowił 5,9%, czyli o 1,7 p. proc. mniej w stosunku do 2015 r. W gospodarstwach indywidualnych zlokalizowane było 94,4% powierzchni upraw pastewnych. Rośliny **motylkowe drobnonasienne, inne pastewne i trawy na zielonkę** zajmowały obszar 11,1 tys. ha, **kukurydza na zielonkę** – 3,6 tys. ha, a **okopowe pastewne** – 0,9 tys. ha.

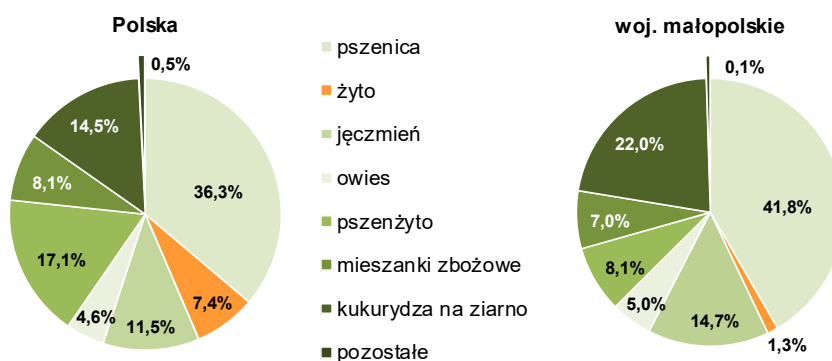
W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się powierzchnia upraw **przemysłowych** o 16,6% (o 1,6 tys. ha) do 11,4 tys. ha. Stanowiło to 3,9% ogólnej powierzchni upraw województwa wobec 3,1% przed rokiem. Wpływ na tę sytuację miał m.in. wzrost powierzchni upraw oleistych, w tym **rzepaku i rzepiku** o 0,2 tys. ha do obszaru 8,0 tys. ha oraz **buraków cukrowych** o 0,4 tys. ha - do 1,3 tys. ha. W posiadaniu gospodarstw indywidualnych znajdowało się 77,0% ogółu powierzchni uprawy roślin przemysłowych.

Rośliny **strączkowe na ziarno** zajmowały powierzchnię 7,8 tys. ha, tj. o 2,6 tys. ha mniejszą niż w 2015 r. Stanowiło to 2,6% ogółu areалу zasiewów województwa (przed rokiem – 3,3%). Gospodarstwa indywidualne dysponowały 98,5% powierzchni uprawy roślin strączkowych.

PRODUKCJA GŁÓWNYCH ZIEMIOPŁODÓW ROLNYCH

W województwie małopolskim w 2016 r. plony większości głównych ziemiopłodów rolnych były wyższe od uzyskanych przed rokiem, ale pozostawały poniżej wartości średnich krajowych. Na wzrost produkcji wpłynęły m.in. warunki agrometeorologiczne. Łagodny przebieg zimy nie spowodował zbyt dużych strat w oziminach, a ciepła i słoneczna aura wiosną i latem, mimo dużego deficytu opadów i bardzo wysokich temperatur wpłynęła korzystnie na plonowanie upraw jarych.

Wykr.8. Struktura zbiorów zbóż w 2016 r.

W 2016 r. zebrano 863,6 tys. ton zbóż ogółem, tj. o 73,2 tys. ton (o 9,3%) więcej niż przed rokiem. Stanowiło to 2,9% zbiorów krajowych. Przeciętny plon zbóż wyniósł 40,3 dt z 1 ha wobec 35,2 dt/ha w 2015 r. W kraju również zebrano więcej zbóż w porównaniu z poprzednim rokiem, a średnie plony zbóż ukształtowały się na poziomie 40,0 dt/ha.

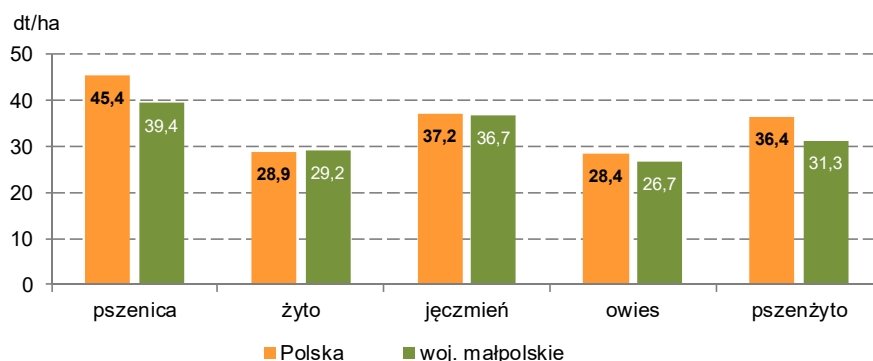
Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 673,2 tys. ton i były większe o 20,5 tys. ton (tj. o 3,1%) niż przed rokiem przy średnim plonie 35,8 dt/ha (przed rokiem – 32,7 dt/ha). W 2016 r. odnotowano wyższe wyniki produkcji większości gatunków zbóż

podstawowych, zarówno ozimych, jak i jarych, niż przed rokiem. Zbiory pszenicy ogółem (361,0 tys. t) były o 6,4% większe, ozimej – o 9,8%, a jarej mniejsze – o 18,4%. Uzyskane plony pszenicy (39,4 dt/ha) były wyższe o 10,1%, ozimej – o 9,6%, a jarej – o 9,1%. Jęczmienia zebrano ogółem 127,1 tys. ton, czyli o 2,3% więcej, przy czym jarego o 15,6% więcej, a ozimego o 45,3% mniej. Plony jęczmienia na poziomie 36,7 dt/ha były o 8,9% wyższe (jarego – o 9,6%, a ozimego – o 7,4%). W produkcji owsa osiągnięto zbiory większe o 9,2%, a plony wyższe o 8,1%. Żyta zebrano o 3,3% mniej, ale uzyskano plon wyższy o 6,6%. W uprawie pszenżyta przy zmniejszonej powierzchni uprawy (o 5,1%) oraz mniejszych zbiorach (o 0,3%), osiągnięto wyższy plon (o 8,0%).

Zbiory zbóż intensywnych (pszenicy, jęczmienia, pszenżyta) wyniosły 557,7 tys. t i były większe o 24,5 tys. ton, tj. o 4,6% od zbiorów roku poprzedniego. Udział zbiorów zbóż intensywnych w ogólnej produkcji zbóż wyniósł 64,6%.

Osiągnięte wyniki w produkcji zbóż w województwie miały niewielki udział w zasiewach, zbiorach ogólnopolskich (jedne z najniższych wyników pośród województw), a uzyskane plony zbóż pozostawały poniżej średnich krajowych.

Wykr.9. Plony zbóż podstawowych w 2016 r.

Zbiory **ziemniaków** (łącznie z uprawą i produkcją w ogrodach przydomowych) oszacowano na 555,8 tys. t przy średnim plonie 240 dt/ha. W porównaniu z rokiem poprzednim zbiory były większe o 17,0 tys. t, czyli o 3,2%, a plony wyższe o 30 dt/ha, czyli o 14,3%. Stanowiły one 6,3% zbiorów ogólnopolskich, dając 9 miejsce wśród województw, a osiągnięte plony były o 45 dt/ha niższe od przeciętnych krajowych.

W grupie upraw **przemysłowych** w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano lepsze wyniki, tj. większe zbiory, jak i wyższe plony. Pomimo tego, nadal udział województwa w produkcji krajowej był znikomy (poniżej 1%). Zbiory **roślin oleistych** ukształtowały się na poziomie 27,0 tys. t i były większe o 5,0 tys. t, tj. o 18,0% niż w 2015 r. Średni plon z 1 hektara powierzchni uprawy wyniósł 29,5 dt, wobec 25,0 dt/ha przed rokiem (w kraju – 26,3 dt/ha). Wyższą produkcję osiągnął **rzepak i rzepik**. Zbiory oszacowano na poziomie 24,6 tys. t, przy średnim plonowaniu 30,8 dt/ha. Produkcja była większa o 18,9% w porównaniu z 2015 r., a przeciętny plon wyższy o 22,6%. W przypadku **buraków cukrowych** przy zwiększeniu powierzchni uprawy o 46,5% w stosunku do poprzedniego roku, osiągnięto zbiory większe o 2,2% (86,5 tys. ton), a plony wyższe prawie o połowę – 692 dt/ha. W Polsce przeciętne plony buraków cukrowych z 1 ha ukształtowały się na poziomie 658 dt.

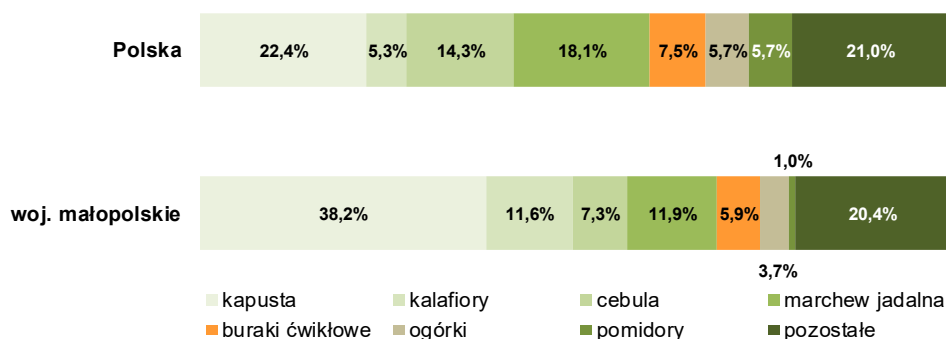
Produkcja roślin **strączkowych na ziarno**, przy zmniejszonej powierzchni uprawy o 1/4 w stosunku do 2015 r. oraz niższych zbiorach, dała wyższe plonowanie. Zbiory roślin **strączkowych jadalnych** wyniosły 6,6 tys. ton (o 18,8% mniej niż rok wcześniej), a plony – 25,4 dt/ha (wobec 22,4 dt/ha w 2015 r.). Natomiast z uprawy roślin **strączkowych pastewnych** na ziarno łącznie z mieszankami zbożowo-strączkowymi zebrano 12,9 tys. ton (o 16,0% mniej w stosunku do roku poprzedniego), ale uzyskane plony (24,9 dt/ha) były o 9,7% wyższe niż przed rokiem .

Ogólna **powierzchnia paszowa** (areal trwałych użytków zielonych, tj. łąk i pastwisk oraz polowych upraw pastewnych użytkowanych na paszę) w 2016 r. wyniosła 237,3 tys. ha i w porównaniu z poprzednim rokiem była większa o 18,1 tys. ha, tj. o 8,3%. W ogólnej powierzchni użytków rolnych stanowiła ona 43,6%. Natomiast trwałe użytki zielone stanowiły 92,7% ogólnej powierzchni paszowej. Produkcja siana z łąk trwałych łącznie z trzech pokosów wyniosła 1127,5 tys. ton i była o 58,9% wyższa od produkcji sprzed roku. Średni plon trzech pokosów z łąk trwałych (w przeliczeniu na siano) wyniósł 54,7 dt/ha (przed rokiem 40,7 dt/ha). Zbiory z pastwisk trwałych (w przeliczeniu na siano) wyniosły 43,3 tys. ton i były o 23,0% niższe od uzyskanych w 2015 r. Wśród polowych upraw pastewnych użytkowanych na paszę odnotowano spadek produkcji m.in. dla kukurydzy na zielonkę, traw polowych na zielonkę, okopowych pastewnych.

PRODUKCJA OGRODNICZA

W 2016 r. zebrano 564,6 tys. ton **warzyw gruntowych** (łącznie z warzywami z ogrodów przydomowych), tj. o 123,9 tys. ton więcej niż w roku poprzednim (o 28,1%). Zbiory w województwie stanowiły 12,4% zbiorów krajowych i plasowały województwo na 3 miejscu wśród województw. Po ubiegłorocznym spadku produkcji, w 2016 r. odnotowano wzrost zbiorów, jaki i plonów wszystkich ważniejszych gatunków uprawianych warzyw. W poprzednim sezonie, panowały niekorzystne warunki podczas większości okresu wegetacji, dlatego produkcja warzyw gruntowych była niska. W 2016 r. warunki pogodowe na ogół sprzyjały rozwojowi roślin. Duży wzrost plonowania zanotowano dla warzyw kapustnych, pomidorów, buraków oraz ogórków.

Wykr.10. Struktura zbiorów warzyw gruntowych w 2016 r.

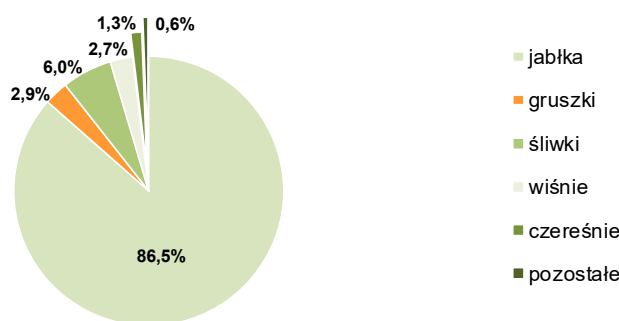

Spośród uprawianych w województwie warzyw największy udział w produkcji miała kapusta, której zebrano 215,6 tys. ton (38,2% zbiorów ogółu warzyw), tj. o 28,1% więcej niż rok wcześniej. Wyszacowane plony na poziomie 546 dt/ha były wyższe niż średnie w kraju – 507 dt/ha. W produkcji kapusty województwo w ostatnich latach zajmowało drugie miejsce, od dwóch lat – pierwsze miejsce

wśród województw z udziałem 21,2% krajowych zbiorów. Drugim znaczącym uprawianym warzywem (11,6% ogółu zebranych warzyw) był kalafior, którego zbiory wyniosły 65,4 tys. ton i były o 27,6% większe niż w 2015 r. W produkcji kalafiorów województwo zajęło (podobnie jak i we wcześniejszych latach) pierwsze miejsce w kraju, dostarczając na rynek 27,2% krajowych zbiorów. Pod względem osiągniętych plonów kalafiora – 310 dt/ha, województwo małopolskie uzyskało 2 lokatę wśród województw, przy średniej krajowej - 267 dt/ha.

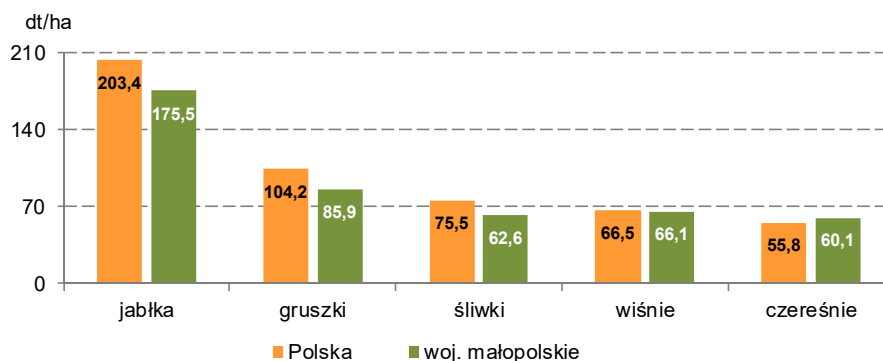
Zbiory **owoców z drzew w sadach** były większe ogółem o 14,2% niż w 2015 r. i wyniosły 136,9 tys. ton (6 lokata wśród województw z udziałem 3,4% w zbiorach krajowych). Pomimo sprzyjających warunków pogodowych oraz wysokich zbiorów w kraju, w województwie na ogólny wzrost produkcji złożyły się tylko dobre wyniki jabłek i gruszek. W przypadku pozostałych gatunków drzew odnotowano spadek zarówno zbiorów, jak i plonów. Jednym z powodów osłabienia produkcji może być problem ze zbytem owoców i opłacalność zbiorów (np. w sezonie 2016, znaczna ilość wiśni pozostała niezebraana z tego powodu). Najwięcej zebrano jabłek (118,4 tys. ton, o 17,7% więcej niż przed rokiem), śliwek (8,2 tys. ton, mniej o 3,2%), gruszek (3,9 tys. ton, o 5,6% więcej) i wiśni (3,7 tys. ton, o 7,2% mniej). W produkcji gruszek województwo zajęło 4 miejsce wśród województw, a w przypadku jabłek – 5 miejsce i śliwek – 6 miejsce.

Wykr.11. Struktura zbiorów owoców z drzew w sadach w województwie małopolskim w 2016 r.

Wyszacowane plony owoców z drzew były niższe niż średnie wyniki krajowe (z wyjątkiem czereśni). Jedynie plony uzyskane z produkcji jabłoni i gruszy były wyższe niż przed rokiem.

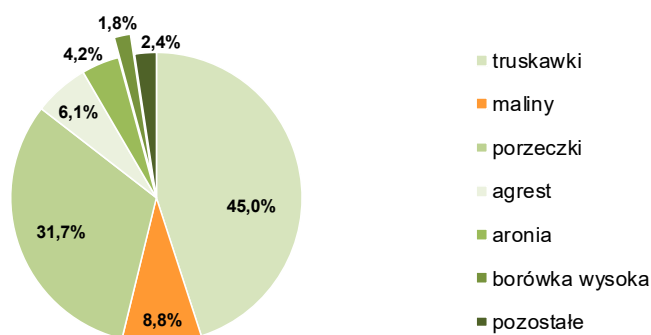
Wykr.12. Plony wybranych owoców z drzew w sadach w 2016 r.

Zbiory **owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w sadach** oraz zbiory **truskawek i poziomek gruntowych** były mniejsze o 2,4% niż rok wcześniej i wyniosły 15,8 tys. ton

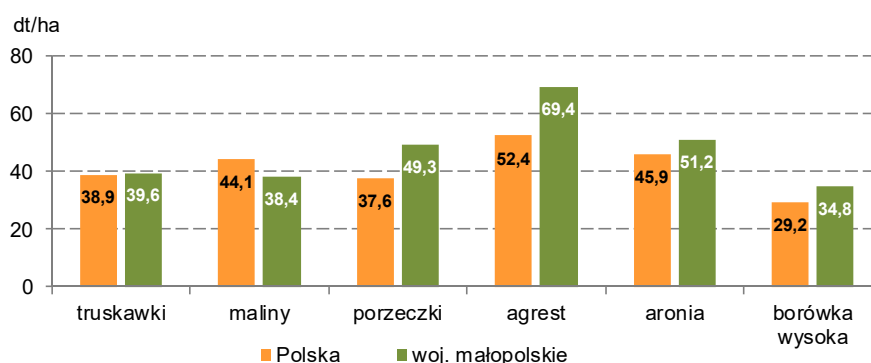
(6 lokata wśród województw z udziałem 2,7% w zbiorach krajowych). Do produkcji truskawek i poziomek gruntowych włączono powierzchnię ich uprawy z ogrodów przydomowych (przynależących do gospodarstw rolnych). Doszacowano także (podobnie jak przed rokiem) na podstawie danych administracyjnych z lat poprzednich, powierzchnię ekologicznych plantacji truskawek. Łączna powierzchnia uprawy truskawek i poziomek (1,8 tys. ha) była o 12,5% większa niż przed rokiem, uzyskane zbiory (7,1 tys. ton) o 6,0% wyższe, a plony oszacowano na poziomie nieco niższym niż rok wcześniej – 39,6 dt/ha (przy średnim plonie w kraju – 38,9 dt/ha). Lepsze wyniki uzyskano też w produkcji malin, przy nieco zwiększonej powierzchni uprawy, zbiory wyniosły 1,4 tys. t (o 6,4% więcej niż w 2015 r.), a plony – 38,4 dt/ha (o 6,6% wyższe). Natomiast zbiory i plony porzeczek oraz agrestu były niższe niż rok wcześniej.

Wykr.13. Struktura zbiorów owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w województwie małopolskim w 2016 r.

Uzyskane plony poszczególnych owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w sadach oraz truskawek i poziomek gruntowych przewyższały średnie plony krajowe (z wyjątkiem malin), i tak np. plonowanie agrestu na poziomie 69,4 dt/ha dało 3 wynik wśród województw (przy średniej krajowej 52,4 dt/ha).

Wykr.14. Plony wybranych owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w 2016 r.

ZWIERZĘTA GOSPODARSKIE

Pogłowie **bydła** w grudniu 2016 r. wynosiło 178,1 tys. sztuk i wzrosło o 8,5 tys. sztuk (o 5,0%) w odniesieniu do stanu notowanego w grudniu 2015 r. (w Polsce wzrost o 3,6%), a w porównaniu

z czerwcem 2016 r. było mniejsze o 3,0 tys. sztuk (o 1,7%). Pogłowie bydła w województwie małopolskim stanowiło 3,0% pogłowia bydła w Polsce, co dało 9 lokatę wśród województw. W gospodarstwach indywidualnych utrzymywane było 97,4% całego pogłowia bydła w województwie.

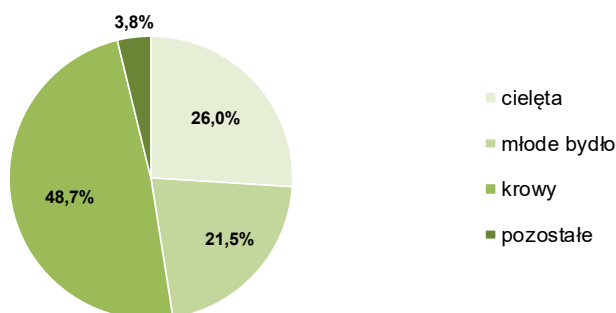
Zwiększenie liczebności stada bydła na przestrzeni roku było wynikiem wzrostu pogłowia we wszystkich głównych grupach użytkowo-produkcyjnych. Liczba cieląt w wieku poniżej 1 roku zwiększyła się o 2,0 tys. sztuk (o 4,6%) do stanu 46,3 tys. sztuk, a pogłowie młodego bydła w wieku 1-2 lat – o 3,8 tys. sztuk (o 10,8%) do stanu 38,3 tys. sztuk.

Pogłowie krów, liczące 86,7 tys. sztuk, w skali roku wzrosło o 3,6 tys. sztuk, tj. o 4,4%, w tym liczba krów mlecznych (83,6 tys. sztuk) – o 1,7 tys. sztuk, czyli o 2,1%. Natomiast w porównaniu ze stanem z czerwca 2016 r. liczebność krów zwiększyła się o 0,8 tys. sztuk, tj. o 1,0%.

W grupie cieląt w wieku poniżej 1 roku w grudniu 2016 r. – zwierzęta przeznaczone do uboju stanowiły 8,1% (o 1,0 p. proc. mniej niż w grudniu poprzedniego roku), a do dalszego chowu – 91,9%. Wśród cieląt do dalszego chowu jałówki stanowiły 48,8%, tj. o 10,8 p. proc. mniej niż w grudniu 2015 r.

Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosiła w grudniu 2016 r. 32,7 sztuk, w tym krów 15,9 sztuk (dla Polski odpowiednio: 41,5 oraz 16,0 sztuk).

Wykr.15. Struktura pogłowia bydła według grup użytkowo-produkcyjnych w województwie małopolskim w 2016 r.
Stan w grudniu

W porównaniu ze strukturą pogłowia bydła rejestrowaną w grudniu 2015 r. zwiększył się udział grupy młodego bydła w wieku 1-2 lat (o 1,1 p. proc.), a zmalał udział grupy bydła dorosłego w wieku 2 lat i więcej (o 1,0 p. proc.), w tym krów (o 0,3 p. proc.).

W chowie bydła widoczna jest redukcja pogłowia krów mlecznych, spowodowana przede wszystkim spadkiem opłacalności produkcji mleka po zniesieniu kwot mlecznych. Utrzymuje się natomiast zainteresowanie rolników chowem bydła mięsnego wynikające m.in. z systemu dopłat do pogłowia bydła w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020. Zwierzęta zgłoszone do systemu dopłat utrzymywane są dłużej na stanie gospodarstwa co potwierdza wzrost pogłowia w grupie młodego bydła 1-2 lata, której udział w strukturze stada systematycznie rośnie.

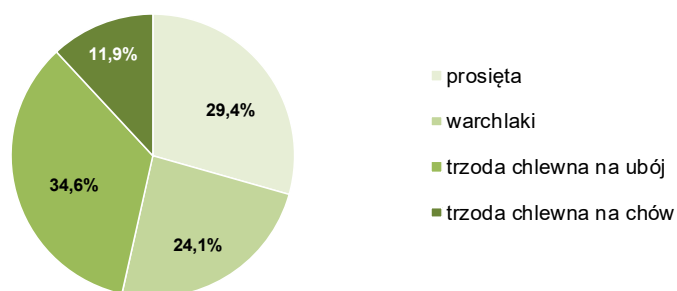
Według stanu w grudniu 2016 r. pogłowie **trzody chlewnej** w województwie małopolskim liczyło 168,7 tys. sztuk i było mniejsze o 3,1 tys. sztuk, tj. o 1,8% w skali roku (w kraju wzrost o 4,9%) i o 10,0 tys. sztuk, czyli o 5,6% w porównaniu ze stanem z czerwca 2016 r. Pogłowie trzody

chlewnej w województwie małopolskim stanowiło 1,5% pogłowia krajowego (14 lokata wśród województw). W gospodarstwach indywidualnych utrzymywane było 93,7% całego pogłowia trzody chlewnej.

W grudniu 2016 r. obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych wynosiła 31,0 sztuk, a loch ogółem 3,6 sztuk (dla Polski odpowiednio: 77,3 oraz 6,0 sztuk).

W porównaniu z grudniem 2015 r. odnotowano spadek pogłowia trzody chlewnej w większości grup użytkowo-produkcyjnych. Liczebność warchlaków o wadze 20-50 kg spadła o 3,3 tys. sztuk (o 7,5%) do poziomu 40,7 tys. sztuk, a prosiąt o wadze do 20 kg - o 0,1 tys. sztuk i wyniosła 49,7 tys. sztuk. Stado loch na chów zmniejszyło się o 0,3 tys. sztuk, tj. o 1,6% do poziomu 19,6 tys. sztuk, w tym liczba loch prośnych wzrosła o 0,1 tys. sztuk, czyli o 1,1%. Wzrosła liczebność trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej na ubój o 0,6 tys. sztuk, tj. o 1,0% do poziomu 58,3 tys. sztuk.

Wykr.16. Struktura pogłowia trzody chlewnej według grup użytkowo-produkcyjnych w województwie małopolskim w 2016 r.
Stan w grudniu

W strukturze pogłowia trzody chlewnej w porównaniu z grudniem 2015 r. zaszły nieznaczne zmiany, zwiększył się udział trzody o wadze 50 kg i więcej z przeznaczeniem na ubój (o 1,0 p. proc.), prosiąt o wadze do 20 kg (o 0,4 p. proc.) oraz loch prośnych (o 0,2 p. proc.). Zmniejszył się natomiast udział warchlaków o wadze 20-50 kg (o 1,5 p. proc.).

Pogłowie **owiec** w grudniu 2016 r. liczyło 78,5 tys. sztuk i było większe o 15,5 tys. sztuk (o 24,7%) od stanu notowanego w grudniu 2015 r. i o 2,1 tys. sztuk (o 2,8%) w porównaniu do stanu z czerwca 2016 r. Macioriki jednoroczne i starsze stanowiły 64,0% ogółu stada owiec (50,2 tys. sztuk). Na gospodarstwa indywidualne przypadało 99,5% ogółu pogłowia w województwie. Udział województwa małopolskiego w stanie pogłowia owiec w Polsce był najwyższy na tle innych województw i wyniósł 32,1%.

W stosunku do stanu w grudniu 2015 r. stado owiec na chów zwiększyło się o 15,5 tys. sztuk, czyli o 26,2%, a liczba owiec na rzeź pozostała na niezmiennym poziomie.

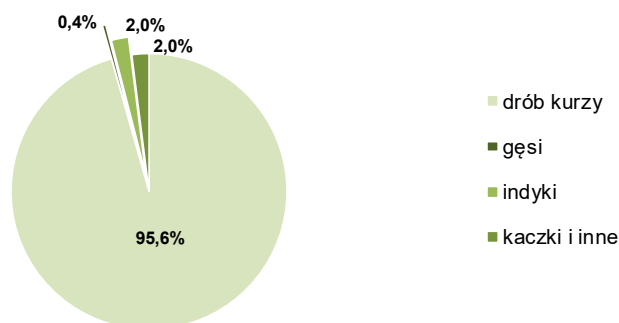
W grudniu 2016 r. obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wynosiła 14,4 sztuk, w tym maciorek 9,2 sztuk (w kraju odpowiednio: 1,7 i 1,0).

Pogłowie **drobiu** ogółem w grudniu 2016 r. liczyło 4213,1 tys. sztuk i zmniejszyło się o 8,5% w porównaniu ze stanem sprzed roku i o 36,4% w stosunku do czerwca 2016 r. Pogłowie drobiu

w województwie stanowiło 2,8% pogłowia krajowego, dając przedostatnie miejsce wśród województw. W gospodarstwach indywidualnych utrzymywane było 98,3% ogółu pogłowia drobiu.

Najliczniejszym gatunkiem drobiu utrzymywanym w województwie był drób kurzy (95,6% całego pogłowia drobiu), w tym nioski, które stanowiły ponad połowę pogłowia drobiu.

Wykr.17. Struktura gatunkowa pogłowia drobiu w województwie małopolskim w 2016 r.
Stan w grudniu

Średnio w województwie obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych w grudniu 2016 r. wyniosła 470 sztuk (w kraju 945), w tym niosek - 455 sztuk (w Polsce - 336).

SKUP I CENY PRODUKTÓW ROLNYCH

W 2016 r. w województwie małopolskim skupiono produkty rolne o łącznej wartości 1121,9 mln zł (według cen bieżących, bez podatku VAT), czyli mniej o 8,1 mln zł (o 0,7%) niż rok wcześniej. **Wartość skupionych produktów** roślinnych wynosiła 341,7 mln zł i w porównaniu z 2015 r. była niższa o 45,2 mln zł (tj. o 11,7%). Natomiast produkty zwierzęce skupione w kwocie 780,2 mln zł, które stanowiły 69,5% ogółu wartości skupionych produktów rolnych, były wyższe (o 37,1 mln zł, tj. o 5,0%) niż uzyskane przed rokiem. Na spadek wartości skupu produktów roślinnych wpłynęła przede wszystkim mniejsza ilość i niższe ceny skupu ziarna zbóż oraz warzyw. Natomiast wzrost wartości skupu produkcji zwierzęcej spowodowany był głównie większym skupem, jak i wyższymi cenami żywca wieprzowego, baraniego i drobiowego.

Skup **zbóż** był mniejszy o 21,2% niż przed rokiem i wyniósł 67,6 mln zł. W 2016 r. skupiono 121,8 tys. t ziarna zbóż, tj. mniej o 16,0% w porównaniu z rokiem poprzednim. Mniej skupiono zarówno zboż konsumpcyjnych i paszowych (o 15,8%), jak i ziarna siewnego zbóż podstawowych (o 9,4%). Ceny skupu większości podstawowych gatunków zbóż konsumpcyjnych i paszowych były niższe niż rok wcześniej. Rolnicy za 1 dt pszenicy w skupie otrzymywali średnio 58,30 zł (tj. o 8,1% mniej), jęczmienia – 54,38 zł (o 1,0% mniej), a żyta – 4727 zł (o 6,6% mniej). Podobna sytuacja wystąpiła na targowiskach, gdzie za 1 dt pszenicy płacono 75,38 zł (o 2,2% mniej niż przed rokiem), za jęczmień – 70,06 zł/dt (o 4,1% mniej), a za żyto – 67,41 zł/dt (o 5,3% mniej).

Ziemniaków skupiono 17,1 tys. t, czyli o 12,5% więcej niż w 2015 r. Średnia cena skupu ziemniaków (jadalnych, bez wczesnych) wyniosła 46,97 zł za 1 dt i była o 5,7% wyższa niż przed rokiem. W obrocie targowiskowym cena ziemniaków (jadalnych, bez wczesnych) ukształtowała się na poziomie 85,70 zł/dt, tj. o 15,0% wyższym niż w 2015 r.

Buraków cukrowych skupiono 86,5 tys. t, tj. o 47,8% więcej niż rok wcześniej. Przeciętnie za 1 dt buraków w skupie płacono o 115,9% więcej niż w 2015 r., czyli 11,36 zł.

Skup **rzepaku i rzepiku** w wielkości 18,3 tys. t był nieznacznie mniejszy, bo o 0,9% od uzyskanego przed rokiem. Ale średnia cena skupu 1 dt rzepaku i rzepiku wzrosła w stosunku do ceny notowanej rok wcześniej o 10,8% i wyniosła 167,66 zł.

Żywca rzeźnego (w wadze żywej) skupiono 122,1 tys. t, czyli o 3,5% więcej niż w 2015 r. Większy był skup owiec (o 37,1%), drobiu (o 27,5%) oraz trzody chlewnej (o 15,2%). Zmniejszył się natomiast skup bydła (o 34,4%), koni (o 10,7%) oraz cieląt (o 1,2%). Średnia cena skupu 1 kg cieląt rzeźnych wyniosła 11,85 zł i była wyższa o 8,6% niż w 2015 r. Za 1 kg żywca wieprzowego płacono średnio 4,51 zł, czyli o 7,6% więcej niż przed rokiem. Przeciętna cena 1 kg żywca wołowego ukształtowała się na poziomie 6,16 zł, tj. o 2,5% niższym od uzyskanego w 2015 r. Natomiast na targowiskach cena żywca wołowego (4,71 zł/kg) była wyższa niż przed rokiem o 1,5%. Mniej płacono za żywca wieprzowy (o 3,5%) – 4,64 zł/kg oraz za 1 kg cieląt rzeźnych (o 0,9%) – 10,11 zł.

Ceny **zwierząt gospodarskich** na targowiskach w porównaniu z 2015 r. wzrosły w przypadku krowy i prosięcia, a spadły za jałówkę i konia. Za krowę dojną płacono 2907 zł (o 10,6% więcej), za prosię na chów – 180,14 zł (o 4,6% więcej), za jałówkę 1-roczną – 1953 zł (o 3,8% mniej), a za konia roboczego – 5983 zł (o 3,0% mniej).

W 2016 r. skupiono 135,5 mln l **mleka krowiego** i było to o 1,6% więcej niż w 2015 r. Średnia cena skupu 1 litra mleka wyniosła 1,03 zł i w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się o 4,6%. W obrocie targowiskowym za 1 l mleka płacono 2,52 zł, czyli o 4,6% więcej niż rok wcześniej.

Jaj kurzych konsumpcyjnych skupiono 75,5 mln sztuk, tj. o 10,0% więcej niż w 2015 r. Przeciętna cena skupu 1 jajka wyniosła 0,22 zł i była niższa o 8,3% w stosunku roku poprzedniego, natomiast na targowiskach wzrosła z 0,75 zł do 0,79 zł za sztukę.

CHARAKTERYSTYKA EKONOMICZNA ROLNICTWA

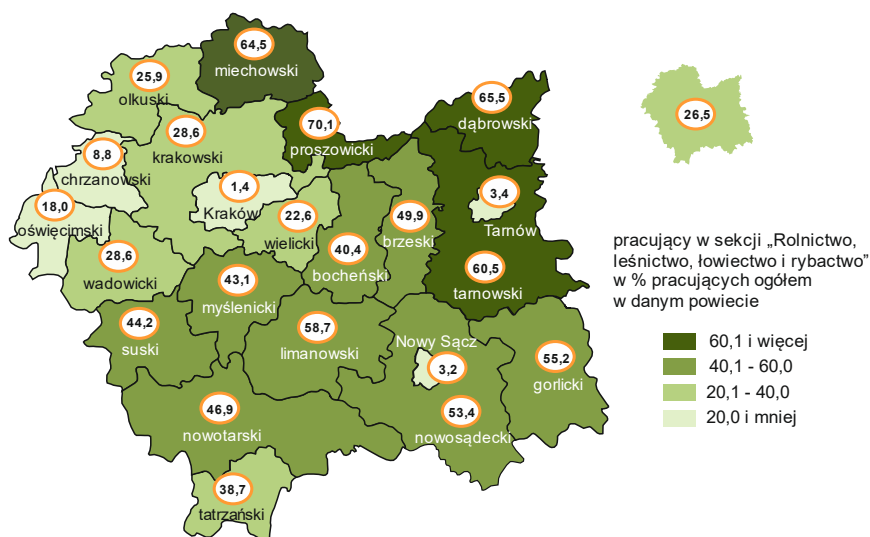
W województwie małopolskim tereny wiejskie zajmują prawie 90% powierzchni województwa, a ludność zamieszkująca tereny wiejskie stanowiła w 2016 r. 51,6% ogółu ludności (przy średniej krajowej 39,8%). Spośród województw tylko w czterech województwach ludność zamieszkująca wieś przeważała nad liczbą ludności w miastach, najwyższy wskaźnik ruralizacji uzyskało województwo podkarpackie (58,8%), a województwo małopolskie uplasowało się na 4 miejscu.

Spośród ogółu **pracujących** w gospodarce narodowej w województwie według stanu w końcu grudnia 2015 r. w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” (według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007) pracowało 272,8 tys. osób (tj. 20,6% ogółu) i stanowiło to 11,4% ogółu pracujących w kraju w tej sekcji. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto** w 2015 r. dla pracujących w opisywanej sekcji w województwie wyniosło 4328,69 zł i było o 18,0% wyższe od przeciętnej płacy dla całej gospodarki narodowej w województwie.

Pracujący w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób, łącznie z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych według stanu w końcu grudnia 2015 r. w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” stanowili 26,5% ogółu pracujących w województwie. Najwyższy udział pracujących w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” odnotowano w powiatach:

proszowickim (70,1% ogółu pracujących w powiecie), dąbrowskim (odpowiednio 65,5% ogółu), miechowskim (64,5% ogółu), tarnowskim (60,5%), natomiast najniższy udział pracujących dotyczył miast na prawach powiatu: Krakowa (1,4% ogółu pracujących w mieście), Nowego Sącza (3,2% ogółu), Tarnowa (3,4% ogółu) oraz powiatu chrzanowskiego (8,8% ogółu).

Mapa.1. Udział pracujących w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” w województwie małopolskim według powiatów w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Według danych Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przeciętna liczba **emerytów i rencistów rolników indywidualnych** w 2016 r. w województwie wyniosła 98,5 tys. osób (przed rokiem 99,1 tys.), w tym emerytury pobierało 68,5 tys. osób, renty z tytułu niezdolności do pracy – 26,5 tys. osób. Pod względem liczby emerytów i rencistów województwo małopolskie uplasowało się na 5 miejscu wśród województw. Przeciętne miesięczne świadczenie (emerytura i renta) wypłacane rolnikom indywidualnym w 2016 r. wyniosło 1146,98 zł i było o 0,6% wyższe niż w 2015 r. (średnia wartość świadczenia w kraju - 1182,83 zł, ostatnia lokata na tle innych województw). Świadczenie to liczone jest łącznie z wypłatami z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w przypadku łączenia uprawnień do świadczeń z tego systemu z uprawnieniami do świadczeń z Funduszu Emerytalno-Rentowego. Przeciętna kwota emerytury wyniosła 1196,34 zł, a renta z tytułu niezdolności do pracy 1012,25 zł.

Według danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w końcu 2016 r. w powiatowych urzędach pracy województwa **zarejestrowanych** było 50,6 tys. **bezrobotnych** zamieszkałych na wsi, czyli 52,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w tym 2,8 tys. osób posiadających własne gospodarstwo rolne. W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi o 13,2 tys. osób, w tym posiadających własne gospodarstwo rolne o 0,9 tys. osób.

Według danych Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w 2015 r. w **wypadkach** przy pracy w gospodarstwach indywidualnych uszkodzone zostały 1132 osoby (którym wypłacono jednorazowe odszkodowania). Najczęstszą przyczyną powodującą uraz był upadek osób (602 osoby

poszkodowane) oraz pochwycenie, uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń (188 osób poszkodowanych).

Nakłady inwestycyjne poniesione w 2015 r. w województwie w rolnictwie i łowiectwie (dział 01 – według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007; pogrupowane według faktycznej lokalizacji inwestycji) wyniosły 215,8 mln zł (ceny bieżące) i wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 19,3%. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych nakłady ukształtowały się na poziomie 402 zł (wobec przeciętnie 365 zł w kraju). Natomiast **wartość brutto środków trwałych** w rolnictwie i łowiectwie (dział 01 – według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007; grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności) według stanu w dniu 31 grudnia 2015 r. wyniosła 7006,1 mln zł (bieżące ceny ewidencyjne) i była wyższa niż przed rokiem o 1,7%.

Dochody budżetów jednostek samorządowych z tytułu **podatku rolnego** w 2015 r. w województwie małopolskim wyniosły 89,9 mln zł, wobec 95,3 mln zł rok wcześniej.

WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW UNIJNYCH

W województwie małopolskim w ramach pomocy unijnej, wdrożony został m.in. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020, z którego środki przeznaczone zostały m.in. na poprawę konkurencyjności sektora rolno-spożywczego, prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego, zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Częściowo program ten jest kontynuacją poprzedniej tury opracowanej na lata 2007-2013, jak np. na działania w zakresie modernizacji gospodarstw rolnych, premii dla młodych rolników, zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, tworzenie grup i organizacji producentów, ale pojawiły się też i nowe działania jak restrukturyzacja małych gospodarstw, rolnictwo ekologiczne, płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa, rozwój przedsiębiorczości.

Według danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na dzień 31 maja 2017 r.² w województwie małopolskim m.in. na działania rolno-środowiskowo-klimatyczne wnioski złożyło 10,2 tys. beneficjentów w kwocie 45,8 mln zł. Na działania w ramach wsparcia inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii – budowa lub modernizacja dróg lokalnych złożono 291 wniosków na kwotę 381,0 mln zł. W ramach środków na restrukturyzację małych gospodarstw rolnych wnioski złożono 1038 wniosków na kwotę 62,3 mln zł. W zakresie pomocy w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników skorzystało 163 osoby, a kwota zawartych umów wyniosła 16,3 mln zł. Z dofinansowania na rolnictwo ekologiczne skorzystało 1862 beneficjentów na łączną kwotę 10,8 mln zł. Duża część środków (46,3 mln zł) przeznaczona została na renty strukturalne.

Ważnym instrumentem wsparcia udzielanego rolnictwu, są dopłaty bezpośrednie, finansowane ze środków I filara Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej. Celem ich jest zapewnienie

² Dane Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z Systemu Informacji Zarządczej ARiMR <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wdrazane-programy-i-dzialania-dane-liczbowe/program-rozwoju-obszarow-wiejskich-na-lata-2014-2020.html> [dostęp 10.07.2017]

rolnikom stabilnego źródła dochodu, przy jednoczesnym zagwarantowaniu stabilności dostaw produkcji rolnej i ekologicznie zrównoważonego użytkowania środowiska naturalnego. Warunkiem ubiegania się o płatności bezpośrednie do gruntów rolnych jest posiadanie działek rolnych o powierzchni co najmniej 1 ha utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej gospodarstwa rolnego (za działkę rolną uważa się zwarty obszar gruntu rolnego, na którym jest prowadzona jedna uprawa, na powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha) oraz posiadanie numeru identyfikacyjnego (wpis do ewidencji producentów) nadanego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). W ramach płatności bezpośrednich w latach 2004-2016 ARiMR³ wypłaciła małopolskim rolnikom ponad 4,6 mld zł. W tym czasie rolnicy złożyli ponad 1,6 mln wniosków o przyznanie płatności obszarowych. W 2016 r. do Małopolskich Biur Powiatowych wpłynęło ponad 121 tys. wniosków o dopłaty bezpośrednie. Według danych ARiMR⁴ w ramach płatności bezpośrednich w kampanii 2016 z tytułu jednolitej płatności obszarowej wypłacono 224,3 mln zł. Płatność z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska wyniosła 151,8 mln zł. Z tytułu płatności dla młodych rolników wydatkowano 11,0 mln zł. Rolnicy otrzymali dopłaty do krów w kwocie 19,1 mln zł, do bydła – 17,8 mln zł, do owiec – 6,3 mln zł. Producenci surowca tytoniowego otrzymali 16,0 mln zł wsparcia. Płatności do uprawy buraków cukrowych wyniosły 2,3 mln zł, do roślin wysokobiałkowych – 6,6 mln zł, do upraw owoców miękkich – 1,3 mln zł.

³ Dane Małopolskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa [dostęp 10.07.2017] <http://www.arimr.gov.pl/o-arimr/oddzialy-regionalne/malopolski-or06.html>

⁴ Dane Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z Systemu Informacji Zarządczej ARiMR <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wdrazane-programy-i-dzialania-dane-liczbowe/zrealizowane-platnosci-obszarowe.html> [dostęp 10.07.2017]

UWAGI METODYCZNE

I. Źródła danych

Dane zawarte w niniejszej publikacji opracowano na podstawie:

- uogólnionych wyników reprezentacyjnego badania użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, pogłowia zwierząt gospodarskich przeprowadzonego w czerwcu w gospodarstwach indywidualnych,
- uogólnionych wyników stałych reprezentacyjnych badań pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach indywidualnych:
- sprawozdań statystycznych z zakresu użytkowania gruntów i powierzchni zasiewów oraz pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach państwowych, spółdzielczych i spółkach z udziałem mienia sektora publicznego i prywatnego,
- sprawozdań statystycznych o skupie produktów rolnych, cenach targowiskowych, a także o zużyciu i zapasach nawozów mineralnych lub chemicznych oraz wapniowych,
- szacunków i ocen prowadzonych przez rzeczoznawców szczebla terenowego dla danych nie objętych sprawozdawczością,
- danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o wykorzystaniu środków unijnych.

Wyniki reprezentacyjnego czerwcowego badania użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, pogłowia zwierząt gospodarskich oraz wyniki stałych badań pogłowia zwierząt gospodarskich opracowane zostały według siedziby użytkownika gospodarstwa, tj. dla gospodarstw indywidualnych - według miejsca siedziby (zamieszkania) użytkownika, a dla gospodarstw państwowych, spółdzielczych i spółek – według miejsca siedziby przedsiębiorstwa (gospodarstwa).

Do przeliczeń wyników produkcji na jednostkę powierzchni przyjęto użytki rolne rozliczane według siedziby użytkownika gospodarstwa - stan w czerwcu.

Lata gospodarcze obejmują okres od 1 VII do 30 VI (np. rok gospodarczy 2015/16 oznacza okres od 1 VII 2015 r. do 30 VI 2016 r.).

W tablicach zawierających dane sumaryczne mogą wystąpić pewne nieścisłości rachunkowe wynikające z zaokrągleń automatycznych zastosowanych w procesie uogólnienia danych z próby. Informacje liczbowe w ujęciu odsetkowym prezentowane są z jednym znakiem po przecinku i z uwagi na elektroniczną technikę zaokrągleń mogą nie sumować się na 100%.

II. Ważniejsze definicje i pojęcia

Gospodarstwo rolne - to jednostka wyodrębniona pod względem technicznym i ekonomicznym, posiadająca odrębne kierownictwo (użytkownik lub zarządzający) i prowadząca działalność rolniczą.

Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne) - to gospodarstwo użytkowane przez osobę fizyczną o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych (UR) lub gospodarstwo poniżej 1 ha UR (w tym nieposiadające użytków rolnych), jeżeli spełnia co najmniej jeden z poniższych progów:

- ✓ 0,5 ha dla: drzew owocowych, krzewów owocowych, warzyw gruntowych, truskawek gruntowych, chmielu,
- ✓ 0,3 ha dla: szkótek sadowniczych i ozdobnych,
- ✓ 0,1 ha dla: warzyw pod osłonami, truskawek pod osłonami, kwiatów i roślin ozdobnych pod osłonami, tytoniu,
- ✓ 25 m² dla grzybów jadalnych,
- ✓ 10 szt. dla bydła ogółem,
- ✓ 5 szt. dla krów,
- ✓ 50 szt. dla świń ogółem,
- ✓ 10 szt. dla loch,
- ✓ 20 szt. dla: owiec ogółem, kóz ogółem,
- ✓ 100 szt. dla drobiu ogółem,
- ✓ 5 szt. dla koni ogółem,
- ✓ 50 szt. samic królików,
- ✓ 5 szt. dla samic pozostałych zwierząt futerkowych,
- ✓ 10 szt. dla dzikich zwierząt (np. dziki, sarny, daniele) utrzymywanych w gospodarstwie dla produkcji mięsa,
- ✓ 20 pni pszczelich

lub niezależnie od ww. progów jest gospodarstwem ekologicznym.

Gospodarstwo rolne osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to gospodarstwo rolne prowadzone przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której podstawowa działalność jest zaliczana według Polskiej Klasyfikacji Działalności do sekcji A, dział 01, grupy: 01.1 - uprawy rolne inne niż wieloletnie, 01.2 - uprawy roślin wieloletnich, 01.3 - rozmnażanie roślin, 01.4 - chów i hodowla zwierząt, 01.5 - uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana), 01.6, klasa 01.61 - działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną (utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska), a także niezależnie od zaklasyfikowania działalności podstawowej, gdy w gruntach użytkowanych przez jednostkę powierzchnia użytków rolnych wynosi 1 ha i więcej lub prowadzony jest chów/hodowla zwierząt gospodarskich.

Za **użytkownika gospodarstwa rolnego** uważa się osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie użytkującą gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Za **siedzibę gospodarstwa rolnego osoby fizycznej** uważa się siedlisko gospodarstwa (budynek mieszkalny oraz budynki gospodarcze i urządzenia służące do produkcji rolniczej), a w przypadku braku budynków, największą część gospodarstwa rolnego.

Siedziba gospodarstwa rolnego osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to siedziba jednostki lokalnej prowadzącej działalność rolniczą.

Do **działalności rolniczej** zaliczamy działalność związaną z uprawą roślin, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również uprawę grzybów), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych oraz chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, tj. bydła, owiec, kóz, koni, świń, drobiu, królików, pozostałych zwierząt futerkowych, dzikich zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie dla produkcji mięsa (np. dziki, sarny, daniele) i pszczoł, a także działalność polegającą na utrzymaniu gruntów rolnych już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych według zasad dobrej kultury rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska (zgodnie z normami).

Gospodarstwo ekologiczne jest to gospodarstwo stosujące ekologiczne metody produkcji rolniczej, które posiada certyfikat nadany przez jednostkę certyfikującą lub jest w trakcie przedstawiania na ekologiczne metody produkcji rolniczej (pod kontrolą jednostki certyfikującej).

Użytkowanie gruntów

Powierzchnia gruntów ogółem oznacza łączną powierzchnię użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów niezależnie od tytułu władania - własnych, dzierżawionych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowanych z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel, itp.), wspólnych w części przypadających użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych.

Użytki rolne ogółem to powierzchnia:

- użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej (użytki rolne utrzymywane zgodnie z normami, spełniające wymogi Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 marca 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (tekst jednolity Dz. U. 2015, poz. 1551), na którą składają się:
 - łąki trwałe,
 - pastwiska trwałe,
 - uprawy trwałe, łącznie z sadami,
 - ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację),
 - zasiewy,
 - grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny),
- użytków rolnych pozostałych (użytki rolne nie użytkowane i nie utrzymywane w dobrej kulturze rolnej).

Powierzchnia łąk trwałych to grunty pokryte trwale trawami (tj. 5 lat lub więcej), z zasady koszone, a w rejonach górskich również powierzchnia koszonych hal i połonin. Łąki powinny być utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i przynajmniej raz w roku koszone, ale zbiory niekoniecznie wykorzystywane do celów produkcyjnych.

Powierzchnia pastwisk trwałych to grunty pokryte trwale trawami (5 lat lub więcej), które z zasady nie są koszone, lecz wypasane, a w rejonach górskich również powierzchnia wypasanych hal i połonin utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz z ekstensywnie wypasanymi pastwiskami położonymi na terenie pagórkowatym lub na znacznej wysokości, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji itp.).

Powierzchnia upraw trwałych to łączna powierzchnia plantacji drzew owocowych i krzewów owocowych rosnących w zwartym nasadzeniu, szkótek drzew i krzewów owocowych, szkótek drzew i krzewów ozdobnych, szkótek drzew leśnych do celów handlowych, innych gruntowych upraw trwałych, w tym wikliny, drzew i krzewów owocowych rosnących poza plantacjami, choinek bożonarodzeniowych, a także upraw trwałych pod osłonami.

Powierzchnia sadów to plantacje drzew, krzewów owocowych i upraw jagodowych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z plantacjami leszczyny, malin, winorośli) rosnące w zwartym nasadzeniu, a także szkółki drzew i krzewów owocowych. Do sadów nie zalicza się powierzchni uprawy truskawek i poziomek.

Powierzchnia ogrodów przydomowych to powierzchnia zlokalizowana najczęściej wokół siedziby gospodarstwa, często oddzielona od reszty gospodarstwa. Obejmuje powierzchnię upraw przeznaczonych przede wszystkim na samozaopatrzenie w gospodarstwie domowym użytkownika gospodarstwa rolnego. Sporadycznie nadwyżki zbiorów mogą być sprzedawane. Ogród przydomowy może obejmować zarówno uprawy rolne i ogrodnicze jednoroczne, jak i uprawy wieloletnie. Do ogrodów przydomowych nie należy zaliczać powierzchni trawników i ogrodów ozdobnych oraz powierzchni przeznaczonej na rekreację.

Powierzchnia gruntów ugorowanych to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska. Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione (np. gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha) do płatności obszarowych, a także powierzchnię upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny (nawozy zielone).

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha, pokryta roślinnością leśną (zalesiona) lub przejściowo jej pozbawiona (nie zalesiona) oraz grunty związane z gospodarką leśną. Uwzględnia się tu powierzchnię szkótek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa rolnego (niehandlowe), a także powierzchnię drzew i krzewów szybko rosnących prowadzonych na użytkach rolnych.

Powierzchnia pozostałych gruntów to grunty będące pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośnięta wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych gruntów (torfowiska, żwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych) oraz powierzchnia przeznaczona do rekreacji (np. zlokalizowana

wokół domu, pola golfowe, itp.). Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych nie użytkowanych rolniczo, jeżeli grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego, np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

Powierzchnia zasiewów

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym.

Dane o powierzchni zasiewów dotyczą powierzchni upraw poszczególnych ziemiopłodów uprawianych w plonie głównym.

Do grupy „**zboż ogółem**” zaliczono zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi łącznie z kukurydzą na ziarno i pozostałymi uprawami zbożowymi (gryka, proso itp.).

W grupie „**zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi**” ujęto zboża podstawowe (pszenica, żyto, jęczmień, owies i pszenżyto) oraz powierzchnię zasiewów mieszanek zbożowych ozimych i jarych.

Grupa „**przemysłowe**” obejmuje buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), konopie oraz tytoń.

Do grupy „**strączkowych na ziarno**” zaliczono strączkowe jadalne (groch, fasolę, bób oraz inne strączkowe jadalne uprawiane na ziarno, np. ciecierzycę), strączkowe pastewne na ziarno oraz mieszanki zbożowo strączkowe na ziarno. Powierzchnię zasianą grochem, fasolą, bobem itp. przewidzianą do zbioru w stanie niedojrzałym zaliczono do warzyw gruntowych.

Grupa „**pastewne**” obejmuje uprawy okopowych pastewnych, kukurydzę na zielonkę, motylkowe drobnonasienne, inne pastewne i trawy na nasiona i zielonkę (bez upraw przeznaczonych na nawozy zielone).

Grupa „**pozostałe**” obejmuje warzywa gruntowe, truskawki i poziomki gruntowe, uprawy nasienne, kwiaty i rośliny ozdobne gruntowe, a także uprawy pod osłonami (bez upraw trwałych pod osłonami) oraz pozostałe uprawy.

Do **warzyw** zaliczono: kapustę głowiastą (wczesną i późną, białą, czerwoną i włoską), cebulę, marchew jadalną, buraki ćwikłowe, ogórki, pomidory, kalafior (wczesne i późne), warzywa pozostałe (pietruszkę, selery, pory, brukselkę, szczaw, szpinak, sałatę, rzodkiewkę, chrzan, rabarbar, skorzonę, kalarepę, czosnek, dynię, szparagi, brokuły, kapustę pekińską, cykorię liściastą itp.). Grupa ta obejmuje również groch i bób zebrany w stanie niedojrzałym (zielonym), fasolę szparagową, z której zebrano niedojrzałe strąki oraz kukurydzę z przeznaczeniem na zbiór kolb w stanie niedojrzałym, a także rozsady warzyw gruntowych na potrzeby własne gospodarstwa.

Powierzchnia uprawy „**warzyw gruntowych**” to łączna powierzchnia warzyw uprawianych w gruncie lub z zastosowaniem przykrycia upraw niską, niedostępną folią (poniżej 1,5 m w szczycie) okresowo bądź na stałe w danym sezonie wegetacji.

Powierzchnia uprawy „**warzyw pod osłonami**” to powierzchnia uprawy warzyw i rozsady warzyw na potrzeby gospodarstwa, uprawianych pod dostępnymi osłonami, tj. w szklarniach, tunelach foliowych wysokich (1,5 m i więcej w szczycie) i w inspektach.

Powierzchnia uprawy „**truskawek**” to powierzchnia zasadzona truskawkami i poziomkami (łącznie z nowymi, wiosennymi nasadzeniami) w gruncie i pod niską, niedostępną folią (poniżej 1,5 m w szczycie). Nie uwzględniono tu powierzchni przygotowanej do nasadzeń jesiennych oraz powierzchni plantacji truskawek przeznaczonych na sadzonki.

Powierzchnię uprawy ziemniaków, warzyw gruntowych, truskawek i poziomek gruntowych oraz grupy „pozostałych upraw” od 2007 r. podaje się bez powierzchni w ogrodach przydomowych, która zgodnie z klasyfikacją UE jest odrębną pozycją wyszczególnioną w użytkowaniu gruntów.

Środki produkcji

Nawozy są to produkty dostarczające roślinom składników pokarmowych i poprawiające żyzność gleb. **Nawozy mineralne** uzyskiwane są w drodze procesów chemicznych lub przerobu surowców mineralnych.

Dane o zużyciu nawozów mineralnych, w przeliczeniu na czysty składnik ujęto w podziale na nawozy: azotowe (N), fosforowe (P_2O_5), potasowe (K_2O).

Czysty składnik jest to zawartość czystego składnika wyrażona w kg N - azotu, P_2O_5 - fosforu, K_2O - potasu.

Produkcja roślinna

Pod pojęciem **plon** rozumie się ilość jednostek wagowych (dt) danego ziemiopłodu zebranego z jednostki powierzchni (ha). W szacunkach plonów obowiązuje zasada obliczania plonów przeciętnych, jako średnich ważonych, gdzie wagą jest powierzchnia danej uprawy. Uwzględniane są przy tym powierzchnie, z których uzyskano wysokie, jak też i niskie plony oraz powierzchnie (ujęte w spisach i badaniach reprezentacyjnych), z których plonów nie zebrano (zostały zniszczone w wyniku gradobicia, powodzi itp.).

Przy szacowaniu plonów zbóż uwzględniono ziarno tzw. półsuche, tj. zawierające 15,1% - 16,0% wody, a przy szacowaniu plonów rzepaku i rzepiku - nasiona o zawartości 13,0% wody.

W rolnictwie pod pojęciem „plon” przyjmuje się ilość jednostek wagowych (dt) danego ziemiopłodu (tzw. plon netto) zebranych z jednostki powierzchni (ha).

W ogrodnictwie pod pojęciem „plon” przyjmuje się - dla warzyw, owoców z drzew i owoców jagodowych - ilość jednostek wagowych (dt) poszczególnych gatunków zebranych z jednostki powierzchni (ha i a).

Ogólna **powierzchnia paszowa** obejmuje łąki, pastwiska oraz powierzchnię polowych upraw pastewnych przeznaczonych na paszę. Powierzchnia polowych upraw pastewnych na paszę jest sumą powierzchni roślin okopowych pastewnych, kukurydzy na zielonkę, strączkowych pastewnych i motylkowych na zielonkę, do których - oprócz koniczyny, lucerny i seradeli - zaliczono także trawy oraz inne pastewne drobnonasienne.

Do przeliczenia produkcji zielonek na siano przyjęto, że 5 dt zielonki = 1 dt siana.

Zwierzęta gospodarskie

Badaniu podlegały zwierzęta gospodarskie, które znajdowały się w gospodarstwie rolnym oraz zwierzęta wysłane na redyki, wypasy i do bacówek. Rejestrowane były wszystkie zwierzęta, tj. zarówno stanowiące własność użytkownika gospodarstwa rolnego lub członków jego gospodarstwa domowego, jak również zwierzęta przetrzymywane czasowo lub stale w gospodarstwie, tj. przyjęte na wychów, opas itp., niezależnie od tego, czy przyjęto je od gospodarstw indywidualnych, czy od jednostek państwowych, spółdzielczych, spółek. Wyjątek stanowiły pnie pszczele, które były spisywane u ich właściciela niezależnie od tego w jakim miejscu się znajdowały.

Dla gospodarstw rolnych o dużej skali chowu drobiu (np. ferma wielkotowarowa produkująca brojlery lub jaja konsumpcyjne), w których w dniu badania nie było na stanie drobiu w związku z trwającą właśnie przerwą technologiczną w produkcji, a przerwa ta nie przekraczała 8 tygodni, przyjmowano stany drobiu z okresu przed opróżnieniem pomieszczeń (kurników).

Dane o **produkcji żywca rzeźnego** dotyczą skupu zwierząt rzeźnych (pomniejszonego o zwierzęta wyselekcjonowane do dalszego chowu), sprzedaży targowiskowej oraz uboju z przeznaczeniem na spożycie naturalne.

Produkcję żywca rzeźnego podano:

- w tys. sztuk (liczba zwierząt rzeźnych);

- w tys. ton:

- „w wadze żywej”, tj. według wagi zwierząt rzeźnych przed ubojem,

- „w wadze poubojowej ciepłej” (wbc), tj. w przeliczeniu na mięso (masę mięsno-kostną) łącznie z tłuszczami i (jeżeli tak zaznaczono) podrobami, za pomocą współczynników określających poubojową wydajność poszczególnych gatunków zwierząt.

Skup produktów rolnych

Skup produktów rolnych dotyczy ilości i wartości produktów rolnych (roślinnych i zwierzęcych) skupionych przez podmioty gospodarcze bezpośrednio od producentów.

Dane o **cenach skupu** dotyczą przeciętnych rocznych lub miesięcznych (wyliczonych jako iloraz wartości i ilości poszczególnych produktów; pomniejszonych o wysokość należnego podatku VAT) płaconych za produkty rolne przez jednostki skupujące (handlowe, przemysłowe, rolne) producentom rolnym.

Źródłem informacji o **cenach produktów rolnych i zwierząt gospodarskich uzyskiwanych przez rolników na targowiskach** są miesięczne notowania cen dokonane przez stałych ankietatorów na celowo wytypowanych targowiskach. Przeciętne ceny roczne obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

Pracujący w rolnictwie

Dane o **pracujących według stanu w dniu 31 XII** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

- 1) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);
- 2) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
 - właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących w gospodarstwach indywidualnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha i powyżej 1 ha) oraz indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych (z pewnymi wyłączeniami w latach 2005-2009),
 - właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
 - inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
- 3) osoby wykonujące pracę nakładczą;
- 4) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
- 5) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych);
- 6) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Dane dotyczące pracujących według stanu w dniu 31 XII podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób w głównym miejscu pracy.

Dane o **wypadkach przy pracy w gospodarstwach indywidualnych** w rolnictwie, opracowane na podstawie sprawozdawczości Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) dotyczą tylko tych wypadków, w wyniku których poszkodowani otrzymali w danym roku jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu. Wypadki przy pracy klasyfikuje się m.in. według wydarzeń bezpośrednio je powodujących (określających rodzaj kontaktu człowieka z czynnikiem, który spowodował wypadek).

Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 VI 2004 r. (jednolity tekst Dz. U. 2015, poz. 149, z późniejszymi zmianami), określone są jako bezrobotne i zarejestrowane są w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych** dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa - w ramach odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa i dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa, a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Świadczenia emerytalne i rentowe obejmują kwotę świadczeń należnych (bieżących i wyrównawczych), uwzględniając zmniejszenia m.in. z tytułu osiągnięcia przychodów z pracy. Świadczenia nie obejmują zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych wypłacanych emerytom i rencistom na członków ich rodzin.

Dane dotyczące **przeciętnej miesięcznej emerytury i renty** obliczono dzieląc ogólną kwotę świadczeń przez odpowiadającą im liczbę świadczeniobiorców.

Nakłady. Środki trwałe

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji.

Nakłady inwestycyjne zaliczono do rolnictwa i łowiectwa - dział 01 według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 zgodnie z zaklasyfikowaniem działalności inwestora (podmiotu gospodarki narodowej), z wyjątkiem nakładów na obiekty niezwiązane z jego podstawową działalnością, które zaliczane są do odpowiednich sekcji i działów według kryterium przeznaczenia obiektu.

Podziału nakładów inwestycyjnych według województw dokonano na podstawie faktycznej lokalizacji inwestycji.

Do **środków trwałych** zalicza się kompletne i nadające się do użytku składniki majątkowe o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, w tym również zasadzenia wieloletnie, melioracje, budowle wodne, grunty, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz od 1 I 2002 r. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i niemieszkalnego (użytkowego).

Wartość brutto środków trwałych jest to wartość równa nakładom poniesionym na ich zakup lub wytworzenie, bez potrącenia wartości zużycia (umorzenia).

Dane dla rolnictwa i łowiectwa - dział 01 Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 opracowano metodą przedsiębiorstw, co oznacza, że wszystkie środki trwałe danego podmiotu gospodarki narodowej zalicza się do tego poziomu klasyfikacyjnego, do którego zaliczono podmiot na podstawie przeważającego rodzaju działalności.

Podziału środków trwałych według województw dokonano zgodnie z siedzibą jednostki lokalnej rodzaju działalności.

Produkcja rolnicza

Globalna produkcja rolnicza obejmuje:

- 1) produkcję roślinną, tj. surowe (nieprzetworzone) produkty pochodzenia roślinnego (zbiory danego roku);
- 2) produkcję zwierzęcą, tj. produkcję żywca rzeźnego oraz surowych (nieprzetworzonych) produktów pochodzenia zwierzęcego i przyrost pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego - stada podstawowego i obrotowego), do którego zaliczono: bydło, trzodę chlewną, owce, konie i drób.

Końcowa produkcja rolnicza stanowi sumę wartości: produkcji towarowej, spożycia naturalnego produktów rolnych pochodzących z własnej produkcji, przyrostu zapasów produktów roślinnych i zwierzęcych oraz przyrostu wartości pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego - stada podstawowego i obrotowego). Produkcja końcowa, w odróżnieniu od produkcji globalnej, nie obejmuje produktów pochodzących z własnej produkcji, które zostały zużyte na cele produkcyjne, np. pasz, materiału siewnego, obornika.

Towarowa produkcja rolnicza stanowi sumę sprzedaży produktów rolnych do skupu i na targowiskach.

Przy ustalaniu produkcji rolniczej w cenach stałych przyjęto średnie krajowe ceny bieżące z roku poprzedzającego rok badany (dla sprzedaży targowiskowej - ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach, dla pozostałych elementów produkcji - średnie ceny skupu), z wyjątkiem ziemniaków, warzyw i owoców, w przypadku których przyjmuje się średnie ceny z dwóch kolejnych lat, tj. z roku poprzedzającego rok badany i z roku badanego.

Bardziej szczegółowe wyjaśnienia metodyczne dotyczące poszczególnych tematów można znaleźć w innych publikacjach Departamentu Rolnictwa oraz w opracowaniach zbiorczych wydawanych przez GUS.

OBJASNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska	(-)	- zjawisko nie wystąpiło.
Zero	(0)	- zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5;
	(0,0)	- zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
Kropka	(.)	- zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych.
Znak	x	- wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
Znak	#	- oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.
„W tym”		- oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

tys.	=	tysiąc	km ²	=	kilometr kwadratowy
mln	=	milion	ha	=	hektar
mld	=	miliardy	l	=	litr
zł	=	złoty	hl	=	hektolitr
szt.	=	sztuka	cd.	=	ciąg dalszy
kg	=	kilogram	dok.	=	dokończenie
dt	=	decytona	tabl.	=	tablica
t	=	tona	p. proc.	=	punkt procentowy
m	=	metr	kat.	=	kategoria
km	=	kilometr	tj.	=	to jest